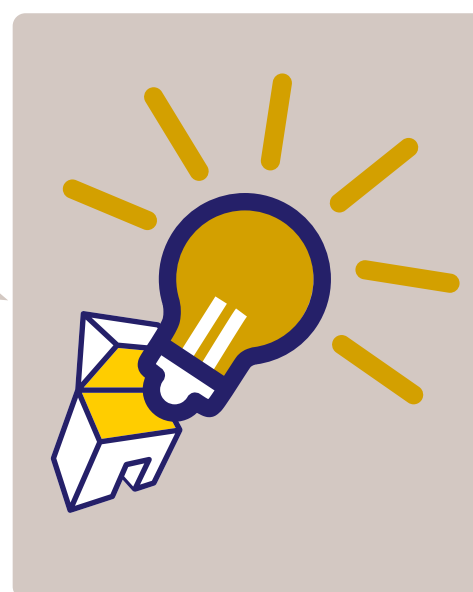
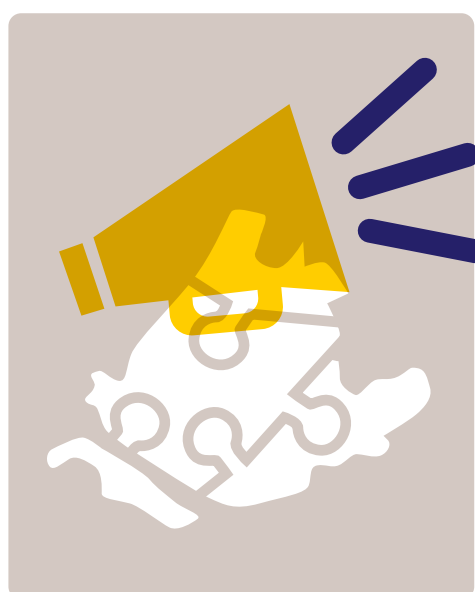
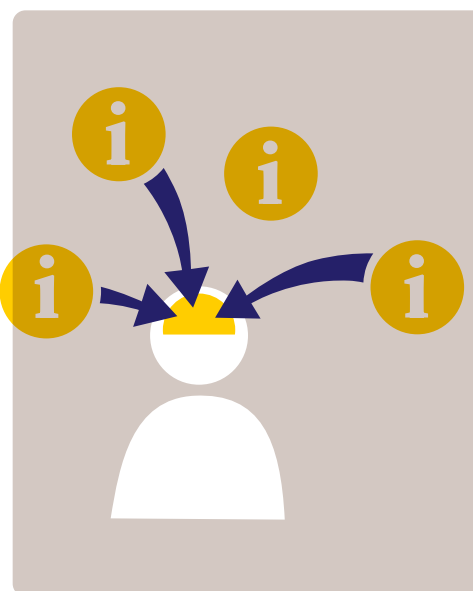
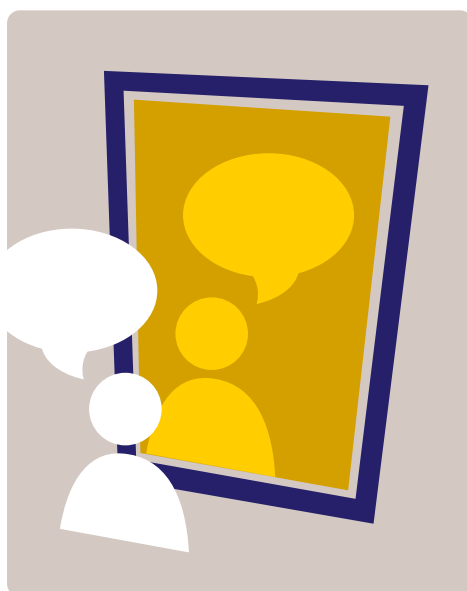

Delen met velen

Jaarplan 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	4
-----------	---

A

Beleidsgerichte informatie en onderzoek 11

A.1 Beleidsgerichte informatie 12

A.1.1 Provinciaal Steunpunt voor Monumenten en Archeologie	12
--	----

A.1.2 Kennisbijeenkomst over de energietransitie en monumenten	13
--	----

A.2 Beleidsgericht onderzoek 14

A.2.1 Immaterieel Erfgoed in Zuid-Holland	14
---	----

A.2.2 Lokale geschiedenis vertellen via podcasts	15
--	----

A.2.3 Voortgaand onderzoek naar het leven en werken op de molen	16
---	----

A.2.4 (Project)vrijwilligers voor de erfgoedsector bereiken en behouden	16
---	----

A.2.5 Erfgoedimpact meten	17
---------------------------	----

A.2.6 Duurzaam toerisme en erfgoed	17
------------------------------------	----

B

Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties 19

B.1 Continuering steunpunt digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland 20

B.2 Spoorboekje digitalisering erfgoedcollecties 21

B.3 Publiekswaarde website archeologie 21

B.4 Archeologiehuis Zuid-Holland 22

B.5 Provinciale Collectie Zuid-Holland 22

C

Debat en reflectie 23

C.1 Activiteiten en netwerken voor de brede achterban 24

C.1.1 Jaarlijkse Erfgoeddag	24
-----------------------------	----

C.1.2 Jaarlijkse vrijwilligersdag	24
-----------------------------------	----

C.1.3 Jaarlijkse netwerkdag archeologie	24
---	----

C.1.4 Netwerk vrijwilligers in de archeologie	25
---	----

C.1.5 Netwerkdag en themabijeenkomst Molennetwerk	25
---	----

C.1.6 Studiedag over Joods erfgoed	25
------------------------------------	----

C.1.7 Lustrumconferentie voor historische verenigingen	25
--	----

C.2 Activiteiten en netwerken voor erfgoedprofessionals 26

C.2.1 Netwerkbijeenkomsten gemeentelijke en regionale archeologen	26
---	----

C.2.2 Werkzaamheden Molennetwerk Zuid-Holland	26
---	----

C.2.3 Overleg Provinciale Steunpunten Cultureel Erfgoed	27
---	----

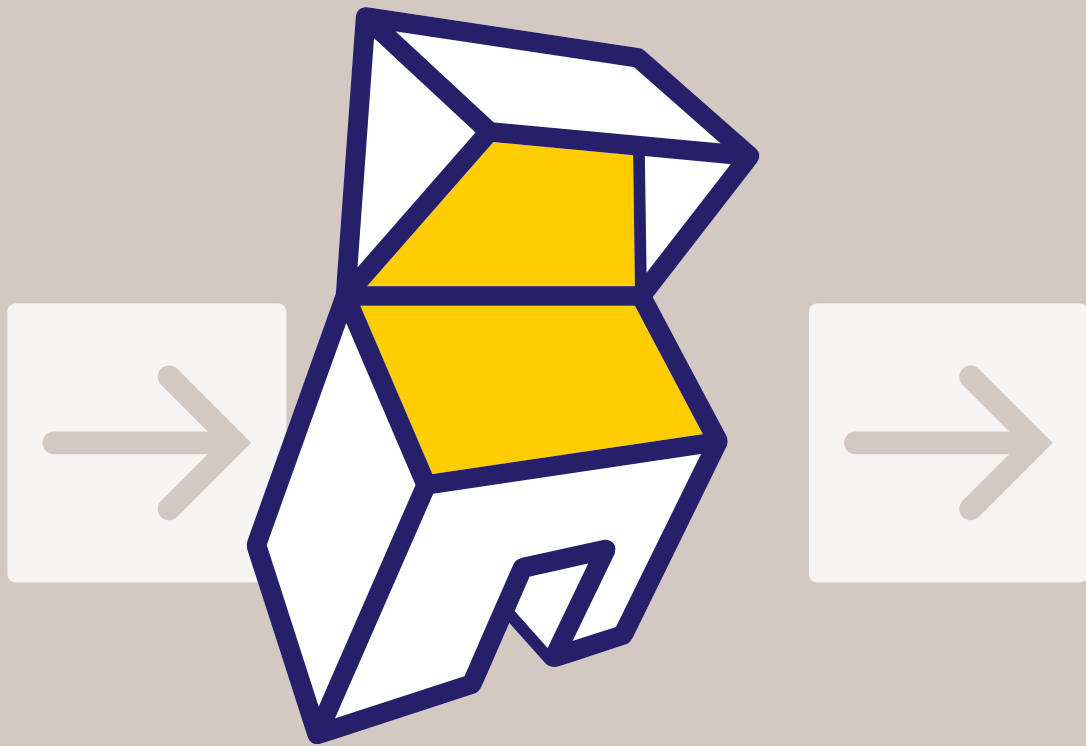
C.2.4 Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland	27
---	----

C.2.5 Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen	28
--	----

C.2.6 AVA-Net Experts	28
-----------------------	----

C.2.7 Museumplatform Zuid-Holland	28
-----------------------------------	----

D	Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed	30
	D.1 Communicatie en PR werkzaamheden	31
	D.2 Algemene erfgoedlijnenondersteuning	32
	D.3 Specifieke erfgoedlijnenondersteuning	33
	D.4 Het Ontstaan van Holland	36
	D.5 Archeologische Kroniek	37
	D.6 Pilot publiceren met open licentie van de Archeologische Kroniek	37
E	Deskundigheidsbevordering	38
	E.1 Extra ondersteuning voor erfgoedvrijwilligers: Kennis is Kracht	39
	E.2 Cursussen Molennetwerk	40
	E.3 Erfgoededucatie op de erfgoedlijnen	41
	E.4 Overige erfgoededucatieactiviteiten	42
F	Innovatieruimte	43
G	Incidentele opdrachten	45
	G.1 Publicatie 75 jaar Bevrijdingsverhalen	46
	G.2 Eerste hulp bij verduurzamen van monumenten	46
	G.3 Studiedag digitale duurzaamheid	46
	G.4 Monumentenwacht werkzaamheden	47
	Bijlage 1: Begroting 2020 Erfgoedhuis Zuid-Holland	48

Inleiding

"Erfgoedhuis Zuid-Holland zet zich in voor het behouden, benutten en beleven van het cultureel erfgoed van Zuid-Holland. Molens, landgoederen, forten, kerken, boerderijen en bunkers, maar ook cultuurlandschappen, archeologie, trekvaarten, tradities en verhalen: ze vormen het DNA van onze provincie en zijn een bron van inspiratie voor bewoners en bezoekers. Wij zijn overtuigd van de kracht van erfgoed als een (ver)bindende factor in onze maatschappij en de kansen die erfgoed biedt voor innovatie, creatie en participatie¹."

In ons meest recente beleidsplan *Erfgoed Inspireert: kansen voor erfgoed in Zuid-Holland* voor de periode 2017-2020 beschrijven we bovengenoemde kansen voor erfgoed. Ook in 2020 zal het Erfgoedhuis zich als provinciaal ondersteunende kennisinstelling actief inzetten voor het versterken van het Zuid-Hollandse erfgoedveld. Wij denken daarbij aan thema's als duurzame monumenten en warmtevisie, immaterieel erfgoed, religieus erfgoed en vraagstukken rondom de omgevingsvisie en ons cultuurhistorische landschap. Ook willen we komend jaar een vervolg geven aan het verder digitaal toegankelijk maken van onze erfgoedcollecties, het bevorderen van deskundigheid bij onze erfgoedvrijwilligers, en het betrekken van kinderen en volwassenen bij het veelzijdige erfgoedaanbod – materieel én immaterieel – in onze erfgoedrijke provincie. Daarbij willen wij in het bijzonder aandacht geven aan het smeden van duurzame allianties met nieuwe, nog onbekende partners en gebruikers van onze diensten.

In 2020 zullen wij daarnaast starten met de uitvoering van ons ontwikkelplan dat door de nieuw aangetreden directeur medio 2019 is opgesteld in lijn met de doorlichting van adviesbureau Kwink (zomer 2018). Er liggen veel kansen voor een deskundige provinciale kennisorganisatie als het Erfgoedhuis, mede dankzij hernieuwde bestuurlijke aandacht voor erfgoed bij de nationale en provinciale overheden. Om hier goed op in te kunnen spelen is het van belang onze relatie met de provincie te verduidelijken en de interne organisatie te moderniseren. Op deze manier kunnen wij de krachten met de provincie Zuid-Holland én met vele andere publieke en private partijen binnen Zuid-Holland optimaal bundelen en samen effectief en efficiënt zorgdragen voor het rijke erfgoed van onze provincie. Dit alles ten bate van ons gezamenlijke hogere doel: een rijk, veerkrachtig en toegankelijk erfgoedaanbod voor alle inwoners en bezoekers van Zuid-Holland.

Onze missie

Samen erfgoed behouden, benutten en beleven

Onze visie

Het Erfgoedhuis is de ondersteuningsinstelling voor de provincie Zuid-Holland en het Zuid-Hollandse erfgoedveld. Wij versterken erfgoed door het bieden van ondersteuning, door het creëren van draagvlak voor beheer en behoud en wij vertellen het verhaal van Zuid-Holland aan alle inwoners en bezoekers van de provincie.

Ons werkveld

Ons werkveld betreft het roerend, onroerend en immaterieel erfgoed, zoals monumenten, musea, molens, kerken, archeologie, archieven, culturele tradities en gewoonten, historische landschappen en landgoederen.

¹ Wellenberg, M. e.a. (2017) *Erfgoed Inspireert: kansen voor erfgoed in Zuid-Holland*. Beleidsplan 2017-2020. Delft: Erfgoedhuis Zuid-Holland, p.7.

Onze doelgroepen

Beleidsmedewerkers van provincie en gemeenten, erfgoedprofessionals, erfgoed-vrijwilligers, docenten (po en vo), leden van archeologische en historische verenigingen, monumentenbeheerders en –bezitters, én daarmee indirect alle inwoners van Zuid-Holland.

Aansluiten en voorsorteren op nationaal beleid

Erfgoedhuis volgt het nationale erfgoedbeleid op de voet en speelt waar mogelijk in op ontwikkelingen op landelijk niveau en maakt in dat kader ook aanspraak op nationale financiële middelen. Een voorbeeld hiervan is het streven op nationaal niveau om het digitaliseren van erfgoedcollecties op een hoger plan te krijgen.

Met de middelen die hiervoor op nationaal niveau beschikbaar zijn gesteld, heeft Erfgoedhuis een erfgoedcoach kunnen aanstellen. Ook op het vlak van erfgoedvrijwilligers wil het Erfgoedhuis in 2020 matchingsgelden bij het Mondriaan Fonds aanvragen voor het programma Kennis is kracht.

In het Verdrag van FARO (2006) staat de sociale waarde van erfgoed centraal. Het is een interessante benadering van erfgoed waarbij het deskundigenoordeel niet meer allesbepalend is in de omgang (en selectie) van erfgoed, maar waar elke erfgoedbetrokkene die waarde kan bepalen. Dit verdrag is nog niet geratificeerd, maar de regering is voornemens om dat in 2021 te doen.

Aansluiting op provinciaal beleid

Het in augustus 2019 verschenen coalitieakkoord 2019 – 2023 *Elke dag beter. Zuid-Holland.* is bij de opstelling van het onderhavige jaarplan betrokken. De afspraken en uitdagingen waar de provinciale coalitie op focust met betrekking tot erfgoed, bepalen mede de accenten die het Erfgoedhuis in het werkplan heeft aangebracht. In het coalitieakkoord worden op verschillende pagina's de volgende (beleids)thema's belicht: behoud van de typische Zuid-Hollandse landschappen; Erfgoedlijnen; educatie; Immaterieel erfgoed; Religieus erfgoed; participatie en bieden van ondersteuning van lokale initiatieven bij participatie zodat zij professioneel kunnen acteren; sterke gemeenten en samenwerking tussen gemeenten; verbinding tussen steden, dorpen en waardevolle landschappen; verduurzaming van de bestaande woningvoorraad/woningen; vrijwilligers; bevorderen wandelnetwerken, verbindingen en recreatievaart. Het Erfgoedhuis wil zich samen met de provincie Zuid-Holland in 2020 (en de jaren daarna) actief inzetten op deze thema's. Daarnaast komen we met dit jaarplan ook tegemoet aan de vragen en behoeften uit het veld en maken we duidelijk welke kansen dat voor het provinciale erfgoedbeleid oplevert.

Langjarige samenwerking binnen de provinciale culturele infrastructuur

In de provincie zijn naast het Erfgoedhuis een vijftal andere ondersteuningsinstellingen actief ten behoeve van leesbevordering en cultuurparticipatie: Probiblio, Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en SEOP (Basisvoorziening Cultuurparticipatie). Deze instellingen hebben elk hun eigen provinciale opdracht en voeren deze in samenhang en waar mogelijk en nuttig in samenwerking met elkaar uit. Gezamenlijk dragen wij zorg voor een stevige infrastructuur, ondersteuning van gemeenten, bibliotheken, cultuur- en erfgoedinstanties en kwalitatief aanbod voor alle bewoners

van Zuid-Holland. Hiermee zorgen wij ervoor dat alle inwoners van Zuid-Holland toegang kunnen hebben tot cultuur en informatie, zich kunnen verbinden met hun omgeving, hun talent kunnen ontplooiën en deel kunnen nemen aan de samenleving. Wij leveren daarmee een belangrijke positieve bijdrage aan de ontwikkeling van creatief denkvermogen, zelfbewustzijn en omgevingsbewustzijn, van het (landelijk) gebied van Zuid-Holland.

Onderlinge samenhang en samenwerking

De provinciale culturele ondersteuningsinstellingen stemmen af, versterken elkaars activiteiten en de effecten daarvan, en zorgen dat er geen sprake is van overlap of onderlinge concurrentie. Het landelijk beleid op gebied van erfgoed, cultuur en bibliotheken waarvan de nieuwe beleidsperiode de jaren 2021-2024 beslaat, biedt kansen voor Zuid-Holland. Deze kansen willen wij gezamenlijk verzilveren. Wij:

- vormen de schakel tussen landelijk beleid, middelen en expertise en alle gemeentelijke en provinciale spelers in het veld.
- richten ons op het leveren van toegevoegde waarden, en zijn daarbij complementair aan elkaar en onze omgeving, we werken samen, maar concurreren niet.
- bedienen gemeenten, instellingen, scholen, bezoekers en leerlingen zoveel mogelijk naar behoefte, respecteren verschillen en leveren waar nodig en mogelijk maatwerk.
- willen alle gemeenten betrekken en hebben daarbij bijzondere aandacht voor krimpgebieden en kleine gemeenten met weinig infrastructuur, de zogenaamde 'witte vlekken'.
- zetten in op maximale inclusie, en hebben daarbij speciale aandacht voor mensen (kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen) die vanwege culturele, economische of religieuze achtergrond minder vanzelfsprekend toegang hebben tot cultuur en erfgoed.
- streven naar en dragen bij aan innovatie, en geven en maken daartoe ruimte voor experiment.
- willen alle inwoners van de provincie de kans bieden hun talent op cultureel gebied te ontdekken en ontwikkelen.
- willen alle inwoners van Zuid-Holland de kans bieden deel te nemen aan de maatschappij.

Leeswijzer

De opzet van dit jaarplan 2020 wijkt af van de werkplannen van voorgaande jaren. Op verzoek van minister Van Engelshoven van OCW heeft de Raad voor Cultuur onder de titel *Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur* (2019) een advies gegeven over het cultuurbestel 2021–2024. Ten aanzien van een effectieve ondersteuningsstructuur bevestigt de Raad dat de vijf door de minister onderscheiden functies² goed inzicht geven in de verschillende ondersteunende verantwoordelijkheden binnen de sector³. In het jaarplan 2020 van het Erfgoedhuis wordt voor wat betreft de indeling aangesloten

² Engelshoven, I.K. van (2018) Brief aan Raad voor Cultuur over adviesaanvraag stelsel 2021-2024.

Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, p. 15.

³ Raad voor cultuur (2019) *Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur*. Den Haag: Raad voor Cultuur, p. 89

bij deze vijf functies en breiden wij deze uit met een zesde, voor nader in te vullen werkzaamheden mede op basis van nadere uitwerking van het coalitieakkoord:

- A** Beleidsgerichte informatie en onderzoek;
- B** Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties;
- C** Debat en reflectie;
- D** Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse Erfgoed;
- E** Deskundigheidsbevordering;
- F** Innovatieruimte

Het jaarplan sluit af met een hoofdstuk over de activiteiten die buiten de boekjaarsubsidie vallen, zoals incidentele opdrachten (G).

Ureninzet en uurtarief

Het Erfgoedhuis werkt vanaf 2020 met één integraal uurtarief voor de boekjaarsubsidie: € 85 per uur. Voor incidentele opdrachten hanteert het Erfgoedhuis een uurtarief van € 95 per uur. In het Jaarplan 2020 zijn onderstaand twee staatjes opgenomen, met daarin weergegeven de beschikbare uren en materiaalbudgetten onderverdeeld naar de vijf ondersteuningsfuncties en de innovatieruimte. Het eerste staatje geeft de verdeling weer als de provincie onze ingediende begroting en Jaarplan 2020 in een beleidsrijke begroting vaststelt en een geïndexeerde boekjaarsubsidie toekent die 13% hoger is dan het niveau van 2019, te weten € 1.893.089, ter compensatie van de loon- en prijsstijgingen in de periode 2010-2018 (CBS).

Het tweede staatje geeft de verdeling weer als de provincie een beleidsarme begroting vaststelt en het boekjaarsubsidie op gelijk niveau blijft als in 2019, namelijk € 1.675.300. Aangezien de vaste lasten van personeel en beheer hetzelfde blijven, is er in dat geval voor 2020 een negatief resultaat voorzien van € -393.057. Er zal dan een groter beroep op de algemene reserve moeten worden gedaan. Zie voor een verdere toelichting hierop de [begroting 2020 in bijlage 1](#).

Hieronder staan de activiteiten die niet, of slechts gedeeltelijk, uitgevoerd kunnen worden zolang de (niet geïndexeerde) beleidsarme begroting van kracht is:

- A.2.1 Immaterieel erfgoed in Zuid-Holland → niet opgenomen
- A.2.2 Lokale geschiedenis vertellen via podcasts → niet opgenomen
- A.2.6 Duurzaam toerisme en erfgoed → niet opgenomen
- C.1.2 Jaarlijkse Vrijwilligersdag → niet opgenomen
- D.4 Het Ontstaan van Holland → minder uren opgenomen
- D.6 Pilot publiceren met open licentie
van de Archeologische Kroniek → niet opgenomen
- F Innovatieruimte → minder uren opgenomen
en geen materiaalbudget

Begroting uren boekjaar-subsidie	Ingediende beleidsrijke begroting			Beleidsarme begroting		
	Aantal uur*	Aantal euro's	Benodigd materiaal-budget	Aantal uur*	Aantal euro's	Benodigd materiaal-budget
A Beleidsgerichte informatie en onderzoek	3.600	€ 306.000	€ 31.889	3.100	€ 263.500	€ 18.000
B Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties	1.250	€ 106.250	€ 6.500	1.250	€ 106.250	€ 6.500
C Debat en reflectie	2.550	€ 216.750	€ 50.000	2.350	€ 199.750	€ 45.000
D Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse Erfgoed	7.600	€ 646.000	€ 95.200	7.266	€ 617.610	€ 95.200
E Deskundigheidsbevordering	1.800	€ 153.000	€ 37.000	1.800	€ 153.000	€ 37.000
F Innovatieruimte	1.200	€ 102.000	€ 17.500	100	€ 8.500	-
Totaal	18.000	€ 1.530.000	€ 238.089	15.866	€ 1.348.610	€ 201.700
Exploitatiesubsidie Monumentenwacht Zuid-Holland			€ 125.000			€ 125.000
Totaal incl. Exploitatiesubsidie Monumentenwacht Zuid-Holland			€ 1.893.089			€ 1.675.310

* Dit zijn de ingeschatte effectieve uren door onze consultants per ondersteuningsonderdeel, vermeerderd met een opslag voor overhead vanuit de afdeling Intersectoraal (directie, communicatiemedewerker, projectondersteuning en financiën)

Organogram

Raad van Toezicht

Directeur-bestuurder (1 fte)

Erfgoed en Beleving (6 fte)

Erfgoed en beleving richt zich op de immateriële beleving van erfgoed middels publiekswerkzaamheden zoals websites, publicaties, trainingen, cursussen, digitalisering van erfgoedcollecties en erfgoededucatie. De afdeling Erfgoed & Beleving is betrokken bij vier erfgoedlijnen (Atlantik Wall, Goeree-Overflakkee, Trekvaarten, Waterdriehoek).

Erfgoed en Ruimte (4 fte)

Erfgoed en Ruimte richt zich op alle onroerend erfgoed en aanhangende wetmatige en beleidsmatige thema's. Het bevat het Provinciaal Steunpunt Monumenten en Archeologie (PSMA). De afdeling Erfgoed & Ruimte is betrokken bij de uitvoering van drie erfgoedlijnen (Landgoederenzone, Oude Hollandse Waterlinie, Romeinse Limes)

MW (10 fte)

Monumentenwacht Zuid-Holland helpt eigenaren en beheerders met het in topconditie houden van hun monument middels bouwkundige inspecties, aankoopkeuringen, meerjarenonderhoudsplannen, begeleiding bij restauraties en renovaties en advies op gebied van vergunningen, subsidies en verduurzaming.

Intersectoraal (3,5 fte)

Intersectoraal ondersteunt de interne organisatie op het gebied van financiën, personeel & organisatie, PR & communicatie, management en receptiewerk.

Beleidsgerichte informatie en onderzoek

Dit betreft alle activiteiten die er op zijn gericht overheden en erfgoedorganisaties te voorzien van actuele en voor de beleidsontwikkeling relevante kennis en informatie, alsook onderzoek te verrichten naar nieuwe beleidsgebieden en kennislacunes zodat overheden en erfgoedorganisaties beter geëquipeerd hun werk kunnen verrichten.

A.1 BELEIDSGERICHTE INFORMATIE

A.1.1 Provinciaal Steunpunt voor Monumenten en Archeologie

In het Coalitieakkoord 2019 – 2023 stelt de provincie dat bewoners recht hebben op sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren. Op het gebied van erfgoed functioneert het Erfgoedhuis al sinds 2001 als Provinciaal Steunpunt voor Monumenten en Archeologie voor gemeenten. Deze rol werd in 2012 bekrachtigd in het Convenant dat het ministerie van OCW en het Interprovinciaal Overleg (IPO) toen sloten. Hierin zijn drie basistaken geformuleerd die het Erfgoedhuis als provinciaal steunpunt cultureel erfgoed ten bate van de Zuid-Hollandse gemeenten uitvoert, namelijk aanspreekpunt zijn voor gemeenten, het bieden van een platform voor partijen in de regio en het verzorgen van deskundigheidsbevordering. Onderstaande verwoorden wij hoe het Erfgoedhuis invulling geeft aan deze taak.

Helpdesk voor gemeenten

Gemeenten kunnen bij het Erfgoedhuis terecht met hun vragen over archeologie, de gebouwde monumentenzorg en het cultuurlandschap (helpdeskfunctie). De vragen worden beantwoord en worden, indien deze relevant zijn voor andere gemeenten, via de website van het Erfgoedhuis in de vorm van een FAQ of factsheet gepubliceerd.

Werkbezoeken aan gemeenten

Om vraaggericht te werken is het noodzakelijk bij gemeenten te achterhalen welke ondersteuningsbehoeften er zijn. Het Erfgoedhuis zal daarom in het komende jaar minimaal tien werkbezoeken afleggen. Doel van deze werkbezoeken is om de banden met de ambtenaren te onderhouden, informatie over het erfgoedbeleid te verzamelen en de ondersteuningsvragen van gemeenten in kaart te brengen. Vanzelfsprekend wordt in aansluiting op deze bezoeken de gevraagde ondersteuning geboden. De keuze van de te bezoeken gemeenten komt tot stand in overleg met de provincie Zuid-Holland. De opbrengst van de gesprekken worden gedeeld met provincie, rijk en stichting Dorp, Stad en Land. Zij kunnen van de opbrengsten gebruik maken in hun contacten met de gemeenten.

Drie informatiebijeenkomsten voor gemeenteambtenaren

Erfgoedhuis organiseert drie informatiebijeenkomsten voor gemeenteambtenaren. Voor de bijeenkomsten in 2020 gaan de gedachten uit naar de thema's Omgevingswet, de kansen en mogelijkheden van de transitieopgaven voor het landschap in Zuid-Holland en een vervolg op de bijeenkomst van 2019 over Kerkenvisies.

1 Omgevingswet

De afgelopen twee jaren zijn in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de provincie Zuid-Holland informatiebijeenkomsten voor gemeenteambtenaren georganiseerd over de Omgevingswet. Gezien het aantal gemeenten dat deze bijeenkomsten bijwoonde, voorzagen de bijeenkomsten in een duidelijke behoefte. Hoewel de implementatiedatum nadert, zijn er veel gemeenten die nog volop bezig zijn met de benodigde voorbereidingen om Omgevingswet-proof te worden. Een bijeenkomst over de Omgevingswet zal naar onze inschatting gemeenteambtenaren weer verder op weg kunnen helpen.

2 Cultuurlandschap

Naast de Omgevingswet hebben gemeenten zich te verhouden tot duurzaamheid, de circulaire economie en opgaven ten gevolge van de energietransitie en andere ruimtelijke opgaven ten gevolge van klimaatverandering. De opgaven waarvoor gemeenten zich gesteld zien, zullen implicaties hebben voor het cultuurlandschap en derhalve voor het behoud en zichtbaar houden van cultuurhistorische waarden van het landschap.

3 Kerkenvisies

Een van de aandachtspunten in 2020 is het bieden van ondersteuning aan gemeenten die voornemens zijn een Kerkenvisie op te laten stellen. In 2019 heeft een eerste informatiebijeenkomst plaatsgevonden en zijn gemeenten nadien aangeschreven om nogmaals het doel, nut en de noodzaak van het opstellen van een dergelijke visie onder de aandacht te brengen en te wijzen op de ondersteuningsmogelijkheid door het Erfgoedhuis. Het Erfgoedhuis richt zich hierbij vooral op het bieden van ondersteuning bij het formuleren van een uitvraag en het beoordelen van offertes als gemeenten overgaan tot het verstrekken van een opdracht aan een extern bureau. Dit aandachtspunt sluit goed aan op de doelstelling in het Coalitieakkoord van provincie Zuid-Holland om bijzondere aandacht te schenken aan religieus erfgoed zodat op landelijke programma's kan worden aangesloten. Het Erfgoedhuis organiseert een bijeenkomst om gemeenten die een visie opstellen de gelegenheid te geven ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren.

DOELGROEP Zuid-Hollandse gemeenten

PRESTATIES | **A** | Aanspreekpunt voor gemeenten – Helpdesk, inclusief FAQ en *factsheets*
| **B** | Minimaal tien werkbezoeken aan Zuid-Hollandse gemeenten, inclusief opvolging en terugkoppeling aan Rijksdienst Cultureel Erfgoed, provincie Zuid-Holland en stichting Dorp, Stad en Land
| **C** | Drie informatiebijeenkomsten voor gemeenteambtenaren

A.1.2 Kennisbijeenkomst over de energietransitie en monumenten

In 2021 moeten gemeenten hun transitievisie warmte vaststellen. Hierin wordt per wijk aangegeven welke duurzame energiebronnen worden benut om burgers en bedrijven op termijn van warmte te voorzien. Afhankelijk van de keuze heeft dit implicaties voor de mate waarin historische gebouwen en monumenten dienen te worden aangepast. Kennis omtrent de samenhang van de transitie van fossiele naar duurzame energiebronnen en de daarmee samenhangende maatregelen om historische bebouwing energetisch te verbeteren, is van groot belang voor gemeenten. Het Erfgoedhuis wil gemeenten in afstemming met de provincie Zuid-Holland door middel van een bijeenkomst nader informeren over alle aspecten die samenhangen

met de energietransitie en monumenten. Het Erfgoedhuis wil gemeenten hierover ook blijvend gaan informeren en verder helpen.

DOELGROEP Gemeenten en overige geïnteresseerden in de energietransitie en monumenten

PRESTATIES Informatiebijeenkomst en informatieverstrekking via monumentenwacht-zh.nl

A.2 BELEIDSGERICHT ONDERZOEK

A.2.1 Immaterieel Erfgoed in Zuid-Holland

Immaterieel erfgoed gaat over levende tradities die de moeite waard zijn om door te geven. Dat kan een evenement zijn dat al eeuwen wordt georganiseerd in een dorp of streek, een lokale traditie of feest, maar ook een ambacht dat zich nog steeds ontwikkelt. Op de Nationale Inventaris Immaterieel Erfgoed zijn diverse Zuid-Hollandse tradities te vinden, van de paardenmarkt in Voorschoten tot de 1-aprilviering in Brielle en van boerenkaas maken tot de vreugdevuren in Scheveningen en Duindorp. Gezien de veelheid aan immaterieel erfgoed en de taak van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, waar al jaren mee wordt samengewerkt, hebben we enkele speerpunten geïdentificeerd.

a Streektaal

In Zuid-Holland zijn er veel mensen en organisaties die zich inzetten voor onderzoek naar en het behoud van streektalen. Een deel daarvan is bekend bij het Erfgoedhuis, een deel behoort nog niet tot ons netwerk. Het Erfgoedhuis zal in 2020 een inventarisatie uitvoeren om in kaart te brengen welke personen en (vrijwilligers)organisaties zich bezighouden met dit onderwerp en welke kansen en knelpunten er zijn. Naar aanleiding hiervan zal (in 2021) een publieksproject worden uitgevoerd om streektaal onder de aandacht te brengen bij de inwoners van Zuid-Holland. We denken daarbij aan samenwerking met bijvoorbeeld ProBiblio en/of Kunstgebouw, maar natuurlijk ook aan musea en andere erfgoedinstellingen.

b Molenaarsambacht

Het ambacht van molenaar staat op de Nationale Inventaris en is recent als eerste Nederlandse traditie bijgeschreven op de internationale lijst van immaterieel erfgoed die door Unesco is samengesteld. Het delen van de resultaten van het project Molenverhalen (zie hoofdstuk [A.2.3](#) onder Voortgaand onderzoek naar het leven en werken op de molen) met de molenaarsgemeenschap speelt een belangrijke rol bij het doorgeven van kennis en tradities.

c Gemeenten

Immaterieel erfgoed is een onderwerp dat bij veel gemeenten nog niet op het netvlies staat. Het Erfgoedhuis wil, in overleg met de provincie, een aantal

gemeentes benaderen voor een adviesgesprek over dit onderwerp. Hoewel sommige vormen van immaterieel erfgoed kansen bieden voor toerisme (denk aan evenementen als het Zomercarnaval) zien we ook veel raakvlakken met onderwerpen als sociale cohesie, burgerparticipatie en inclusiviteit.

DOELGROEP musea, historische verenigingen en gemeenten in Zuid-Holland

PRESTATIES | **A** | via studiedag en cursus/maatwerk het begrip immaterieel erfgoed bekender maken i.s.m. het Kenniscentrum.

| **B** | zowel musea als lokale overheden helpen hoe vanuit immaterieel erfgoed te participeren in huidige maatschappelijke vraagstukken, en hoe nieuwe doelgroepen te bereiken.

| **C** | onderzoeken hoe landschap en toerisme overlap vormen met immaterieel erfgoed en daar de achterban over informeren.

| **D** | Onderzoek streektalen uitvoeren en voorbereiden publieksproject 2021.

A.2.2 Lokale geschiedenis vertellen via podcasts

Verhalen vertellen via podcasts⁴ gebeurt landelijk en internationaal op grote schaal. Het aantal uitgebrachte podcasts stijgt dagelijks. Hoewel lokale geschiedenis zich goed leent voor dit medium, is het nog ondervertegenwoordigd in het aanbod van podcasts. Wellicht komt dit doordat de hoeders en doorgevers van lokale geschiedenis vaak historische verenigingen en kleinere musea zijn die nauwelijks kennis hebben van up-to-date digitale dragers, en soms zelfs huiverig tegenover inzet van technologie staan. Echter, een goede podcast is niet moeilijk te maken wanneer je weet hoe het qua script en regie in elkaar moet zitten en wat je technisch moet doen. Deze kennis wil het Erfgoedhuis in de nabije toekomst dan ook overdragen aan musea en historische verenigingen – op of buiten de erfgoedlijnen – die zich bezighouden met het doorvertellen van lokale geschiedenis.

Daartoe willen wij eerst zelf ervaring opdoen met het maken van podcasts. Dit willen wij doen aan de hand van reeds verkregen materiaal rondom de projecten zoals *Beleef de Vlist* (Erfgoedlijn Oude Hollandse Waterlinie), het project *75 jaar Vrijheid* en mogelijke andere projecten. Aansluitend kan deze ervaring via *Kennis is kracht*-trainingen doorgegeven worden aan het veld. Speciale aandacht zal daarbij uitgaan naar de verhalen rondom de erfgoedlijnen.

DOELGROEP Musea en historische verenigingen in Zuid-Holland, al dan niet langs de erfgoedlijnen

PRESTATIES De doelgroep trainen in het maken van podcasts, en zo de lokale geschiedenis door lokale vrijwilligers laten vertellen

⁴ Dit is een geluidsbestand dat op aanvraag wordt aangeboden via webfeeds zoals soundcloud of een speciale podcast-app op een smartphone. Het woord is een samentrekking van iPod en broadcast.

A.2.3 Voortgaand onderzoek naar het leven en werken op de molen

In 2019 is de handreiking over *Het molenerf van de Zuid-Hollandse poldermolen* in gedrukte vorm uitgegeven. In 2020 gaat het Erfgoedhuis deze handreiking bekendheid geven bij het molenveld en aanvullende informatie, aanvullingen en reacties verzamelen. Tijdens het onderzoek dat nodig was om de handreiking te kunnen opstellen, bleek dat de kennis over het (vroegere) leven en werken op en rond de poldermolen nog onvoldoende ontsloten is. Dit was de reden om in 2019 met het tweejarige oral history-project *Molenverhalen* te starten. In de loop van 2020 zal het project *Molenverhalen* worden afgerond en zijn er minimaal 25 verhalen over het dagelijkse leven op de poldermolens in Zuid-Holland vastgelegd en ontsloten. Kennis hierover is nu nog aanwezig bij oude molenaars in het molenveld en (vermoedelijk) in de archieven. Voor beide projecten geldt dat er onderwerpen aan het licht komen waarover nog weinig is gepubliceerd, zoals streekeigenheid, het interieur van de molenaarswoning en kleurgebruik. In 2020 is het Erfgoedhuis voornemens hiernaar verdiepend onderzoek te doen en hierover te publiceren. Ook willen we de opgedane kennis met het molenveld en erfgoedinstellingen delen. De verzamelde data worden na afloop van het project gedeponneerd bij het e-depot van de KNAW/DANS, waarmee ze beschikbaar komen voor onderzoek. Wij werken hierin samen met de Hollandsche Molen en de RCE.

DOELGROEP Molenveld, erfgoedinstellingen en wetenschappers

PRESTATIE Stimuleren van wetenschappelijk onderzoek, het publiceren daarvan en het delen van de opbrengst met het molenveld en erfgoedinstellingen

16

A.2.4 (Project)vrijwilligers voor de erfgoedsector bereiken en behouden

In de inleiding van het coalitieakkoord worden (onder meer) de talloze vrijwilligers genoemd die zich gezamenlijk inzetten om Zuid-Holland mooier te maken. Binnen het erfgoed in onze provincie zijn er alleen al 40.000 vrijwilligers werkzaam⁵. Die vrijwilligers worden wel steeds ouder en hebben vaak onvoldoende kennis in huis om collecties goed te beheren en te ontsluiten. Met hulp van de provincie biedt het Erfgoedhuis daarom al een aantal jaar een breed cursusaanbod via het succesvolle provinciale programma *Kennis is Kracht*, variërend van klantvriendelijkheid tot collectieregistratie [zie ook paragraaf E.1]. Het Erfgoedhuis ziet daarbij dat het werven van nieuwe (en jongere) vrijwilligers vooral voor middelgrote en kleinere erfgoedinstellingen een grote opgave is. Tegelijkertijd zien we een nieuw type vrijwilliger zijn intrede doen: de projectvrijwilliger. De huidige werving van erfgoedinstellingen is hier nog niet adequaat op ingesteld. Het Erfgoedhuis wil daarom in 2020 onderzoeken hoe deze nieuwe, jongere vrijwilligers bereikt kunnen worden en welke tools daarvoor geschikt zijn. Wij zoeken daarbij samenwerking met de groensector. Tezamen met het platform Zelf Doen in Erfgoed en Groen (Zelfdoen), de Groene Motor en het IVN, willen we deze

⁵ Timpaan onderzoek uit 2013. Aangenomen kan worden dat de groep erfgoedvrijwilligers inmiddels nog is toegenomen.

nieuwe vormen van vrijwilligerswerk verkennen. Daarnaast willen wij allianties sluiten met lokaal verankerde gemeentelijke vrijwilligersbanken, zoals PEP in Den Haag, om vrijwilligerswerk voor erfgoed en groen te promoten en zichtbaar te maken.

DOELGROEP Erfgoedinstellingen die (deels) draaien op vrijwilligers

PRESTATIES | **A** | Tools ontwikkelen om een meer diverse groep vrijwilligers te bereiken en te behouden

| **B** | Achterban begeleiden bij het beter bereiken van projectvrijwilligers

A.2.5 Erfgoedimpact meten

Het is logisch dat subsidiënten en betrokken partijen graag gestaafd met cijfers willen kunnen concluderen of een project zinvol is geweest. Op basis van dit soort inzichten kan *evidence-based* beleid worden ontwikkeld. Daarvoor is het van belang om te weten welke impact een activiteit heeft gehad. Leidde het tot meer bezoek? Tot meer begrip? Tot meer draagvlak en of meer financiële steun? Maar impact is niet altijd via cijfers te meten. Er zijn bijvoorbeeld als gevolg van een project of openstelling en/of nieuw beleid ook veranderingen te zien die het publiek bij zichzelf ervaart, of die in de samenleving plaatsvinden ten gevolge van activiteiten door een erfgoedinstelling. Als de impact van een bepaalde activiteit groot blijkt, kan dit erfgoedinstellingen helpen hun doelen aan te scherpen, hun doelgroep beter van dienst te zijn en de waarde van de organisatie in de samenleving te benadrukken bij subsidiegevers, gemeenten en andere belanghebbenden. In december 2019 wordt een workshop georganiseerd binnen het cursustraject *Kennis is Kracht* over de impactmethode van Europeana. Afhankelijk van de evaluatie van dit pilotproject besluiten we hoe we in 2020 doorgaan met het aanbieden van kennis over het meten van impact voor erfgoedinstellingen. Wij denken hierbij ook aan landelijke samenwerking met de Nederlandse Museumvereniging of de Boekmanstichting, kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid.

DOELGROEP Erfgoedinstellingen

PRESTATIES | **A** | Kennis vergroten over impactmetingen, en deze delen met de achterban

| **B** | Training/bijeenkomst organiseren over andere wijzen van impact meten

| **C** | Optrekken met landelijke instellingen zodat zoveel mogelijk erfgoedinstellingen hier hun voordeel mee kunnen doen.

A.2.6 Duurzaam toerisme en erfgoed

In 2019 was het Erfgoedhuis een aantal keer aanwezig bij sessies over toerisme en over fiets-, wandel- en vaarroutes in Zuid-Holland. Geïnspireerd door die bijeenkomsten en door onze contacten in het veld, ziet het Erfgoedhuis kansen voor het nog beter bereikbaar maken van erfgoed. Hiertoe willen we intensiever gaan samenwerken met de toerismesector, maar bijvoorbeeld ook met partijen die zich bezig houden met het Nationaal Park Hollandse Duinen, zoals het IVN. Het is onze overtuiging dat wanneer wij onze

krachten bundelen, de kansen en mogelijkheden van het inzetten van ons prachtige Zuid-Hollandse erfgoed beter benut kunnen worden. Dat geldt zowel voor monumentale (binnen)steden als waardevolle landschappen, en zeker voor de verbinding tussen beide door het bevorderen van wandelnetwerken of andere verbindingen, ook over water.

DOELGROEP Erfgoedinstellingen en gemeenten in Zuid-Holland

PRESTATIE Onderzoek doen naar mogelijkheden om onze expertise in te zetten ten bate van het toeristisch recreatief aanbod.

Totaal aantal benodigde uren en materiaalgeld	uren	budget
A Beleidsgerichte informatie en onderzoek	3.600	€ 31.889

Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties

Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties zijn onontbeerlijk voor het beschikbaar houden van erfgoed voor de samenleving. De activiteiten zijn erop gericht om het Zuid-Hollandse erfgoedveld zo goed mogelijk te ondersteunen bij hun collectiebeherende taken (indirect). Daarnaast voert het Erfgoedhuis zelf een aantal taken uit op het gebied van het ontsluiten van erfgoedcollecties (direct).

B.1 CONTINUERING STEUNPUNT DIGITALISERING ERFGOEDCOLLECTIES ZUID-HOLLAND

Vanuit de wet Ruimtelijke Ordening, de Monumentenwet en de Erfgoedwet heeft de provincie wettelijke taken om erfgoed te behouden en ongeschonden door te geven aan volgende generaties. Digitalisering van collecties wordt daarbij steeds belangrijker. De provincie startte daarom met het Prins Bernhard Cultuurfonds afdeling Zuid-Holland en het Erfgoedhuis in 2018 het tweejarige project *Digitalisering cultureel erfgoed Zuid-Holland*. Het Steunpunt digitalisering erfgoedcollecties werd ondergebracht bij het Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Het Zuid-Hollandse erfgoedveld is enthousiast over deze brede provinciale ondersteuning. Wel blijkt – ruim anderhalf jaar verder – dat het meer tijd kost om de vele kleinere erfgoedinstellingen te bereiken, terwijl zij juist extra (basis)kennis en begeleiding nodig hebben bij het digitaliseren van hun collecties, omdat zij zelf over te weinig menskracht en middelen beschikken. Om die reden willen wij ook graag ná 2019 ondersteuning bieden bij het digitaal toegankelijk maken van de collectie Zuid-Holland. Wij willen opnieuw een netwerkbijeenkomst en verschillende cursussen organiseren voor de achterban, en daarnaast maatwerk leveren op het gebied van het digitaliseren van erfgoedcollecties. Verder willen we op verzoek goede handleidingen via digitale dragers aanbieden. Verheugend is dat het Prins Bernhard Cultuur Fonds Zuid-Holland de intentie heeft uitgesproken ook via het Themafonds de ondersteuning voor aanvragen van collectie-beherende instellingen voor financiële ondersteuning in 2020 voort te willen zetten. Daarnaast is er sinds medio 2019 bij het Erfgoedhuis een digitale erfgoedcoach werkzaam, een initiatief vanuit de landelijke regeling Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. Deze regeling maakt deel uit van een netwerk van ondersteuning dat erfgoedmedewerkers in het hele land (vrijwilligers en betaalde krachten) helpt met advies en praktische tips. De digitale erfgoedcoach wordt tot en met eind 2020 door NDE betaald en omvat 0,1 fte. De prestaties genoemd bij C en D worden met inzet van boekjaaruren uitgevoerd. De prestaties genoemd bij A en B kunnen alleen worden uitgevoerd als er een extra budget wordt toegekend (zie hiervoor pagina 47).

DOELGROEP Collectie-beherende erfgoedinstellingen in Zuid-Holland (circa 340)

- PRESTATIE**
- | **A** | Minstens een netwerkbijeenkomst digitaliseren erfgoedcollecties; in afstemming met de wensen uit het veld en in overleg met betrokken ambtenaar kan aantal van A en B in onderlinge balans nog iets aangepast
 - | **B** | 10 cursussen digitalisering erfgoedcollecties, waarbij instellingen ook aan de hand van het eerder uitgebrachte *Spoorboekje* worden geholpen bij implementatie.
 - | **C** | Maatwerkbegeleiding bij het digitaliseren van erfgoedcollecties (uitgangspunt is maximaal tien uur per instelling, een deel van de instellingen hoeft geen maatwerk)
 - | **D** | Ontwikkelen van korte vraaggerichte digitaal beschikbare *factsheets* en handleidingen e.d.

B.2 SPOORBOEKJE DIGITALISERING ERFGOEDCOLLECTIES

In 2018 werd een speciaal *Spoorboekje* uitgebracht voor erfgoedinstellingen in Zuid-Holland die hulp kunnen gebruiken bij het digitaliseren van hun collectie. Het boekje geeft een stappenplan op verschillende niveaus. Voorstel is om voor de Zuid-Hollandse instellingen een studiedag te organiseren waarbij de stappen van het spoorboekje worden doorlopen. Daarmee worden stapsgewijs de instellingen bij de hand genomen om met digitalisering aan de slag te gaan.

DOELGROEP Collectie-beherende erfgoedinstellingen

PRESTATIE Studiedag over duurzaam digitaliseren

B.3 PUBLIEKSWEBSITE ARCHEOLOGIE

In opdracht van provincie Zuid-Holland is de website www.beleefarcheologie.nl ontwikkeld. Deze website richt zich specifiek op archeologie en publieksbereik, een van de speerpunten die in het Coalitieakkoord 2019 - 2023 ten aanzien van erfgoed is benoemd. Doel in 2020 is om de samenwerkingspartners (gemeenten met een archeologische dienst en omgevingsdiensten) waarvoor deze site onder meer in het leven is geroepen, te stimuleren om relevante content aan de site toe te voegen. Dit proces zullen we monitoren. Hoe meer (actuele) content, hoe groter de aantrekkelijkheid van de site voor het in archeologie geïnteresseerde publiek. Ook zullen *social media* worden ingezet om *traffic* te genereren. Indien aanvullende financiering gevonden wordt, zal ook het SEO up-to-date worden gemaakt zodat de vindbaarheid van de site voor het publiek nog verder wordt vergroot.

Deze site zal evenals andere websites worden meegenomen in een bredere analyse over bezoek/gebruik/content/noodzaak etc. [zie ook: [D.1](#)].

DOELGROEP Archeologische diensten en Omgevingsdiensten van Zuid-Hollandse gemeenten

PRESTATIE

- | A | Optimaliseren van de betrokkenheid van de samenwerkende gemeenten en Omgevingsdiensten en monitoring van dit proces
- | B | Actuele content op de site verhogen
- | C | Indien beschikbaar, met extra financiële impuls 10% meer bezoekers genereren middels actuele content, social media en optimaliseren van het SEO.

B.4 ARCHEOLOGIEHUIS ZUID-HOLLAND

Het Erfgoedhuis voert voor provincie Zuid-Holland een aantal taken uit met betrekking tot het Archeologiehuis Zuid-Holland, dat gevestigd is op het terrein van Archeon in Alphen aan den Rijn. De klimatologische omstandigheden worden gemonitord, evenals de conditie van de tentoongestelde objecten en de opstelling. De bevindingen van de monitoring worden gerapporteerd aan provincie Zuid-Holland zodat eventueel benodigde acties kunnen worden ondernomen.

Daarnaast draagt het Erfgoedhuis er zorg voor dat er een tijdelijke tentoonstelling wordt ingericht in de hiervoor bestemde tentoonstellingszaal in het Archeologiehuis. Voor 2020 gaan de gedachten uit naar het tentoonstellen van archeologische vondsten uit particulier bezit. De *out-of-pocket*kosten voor het samenstellen en inrichten van de tentoonstellingen zijn niet opgenomen in het activiteitenbudget van het Erfgoedhuis, maar worden direct gedragen door de provincie Zuid-Holland.

DOELGROEP Provincie Zuid-Holland en bezoekers van het Archeologiehuis Zuid-Holland

PRESTATIES | A | Een rapportage waarin de bevindingen van de monitoring van de klimatologische omstandigheden, de collectie en de opstelling zijn verwoord, alsmede hieruit voortkomende adviezen

| B | Een tijdelijke tentoonstelling

B.5 PROVINCIALE COLLECTIE ZUID-HOLLAND

Bij het Nationaal Archief is een groot deel van het provinciale archief ondergebracht. Het Erfgoedhuis organiseert daartoe jaarlijks een bijeenkomst voor musea, historische verenigingen en andere erfgoedorganisaties om onderzoek naar erfgoed te stimuleren en mensen te inspireren nieuwe verhalen te ontdekken. In 2020 stelt Erfgoedhuis de Zuid-Hollandse molens centraal. We delen resultaten en ervaringen van het *oral history*-project Molenverhalen en leggen de link met archieven en documentaire collecties waarin informatie over molens te vinden is, zoals de archieven van de provincie Zuid-Holland en andere relevante organisaties.

DOELGROEP Erfgoedinstellingen

PRESTATIE Een bijeenkomst

Totaal aantal benodigde uren en materiaalgeld	uren	budget
B Beheer, behoud en ontsluiting van erfgoedcollecties	1.250	€ 6.500

Debat en reflectie

Om in te kunnen spelen op het steeds evoluerende en veranderende beleidsveld is het nodig het debat te voeren en te reflecteren op de ontwikkelingen en vast te stellen wat dit betekent voor de visie op en omgang met erfgoed. De activiteiten hiertoe worden georganiseerd voor de achterban van het Erfgoedhuis of zijn gericht op het functioneren van het Erfgoedhuis in provinciale, nationale en internationale netwerken waardoor we beter in staat zijn onze doelgroepen te bedienen.

C.1 ACTIVITEITEN EN NETWERKEN VOOR DE BREDE ACHTERBAN

C.1.1 Jaarlijkse Erfgoeddag

Evenals voorgaande jaren organiseert het Erfgoedhuis een provinciale toogdag voor iedereen die zich professioneel of vrijwillig bezighoudt met erfgoed binnen onze provincie. Het thema van de dag wordt in goed overleg met de provincie Zuid-Holland vastgesteld. Dit congres met inspirerende sprekers biedt innovatieve praktijkvoorbeelden voor ruim 200 erfgoedbetrokkenen uit Zuid-Holland.

DOELGROEP De achterban van het Erfgoedhuis Zuid-Holland

PRESTATIE De organisatie van een inspirerende dag voor erfgoedprofessionals en -vrijwilligers

C.1.2 Jaarlijkse vrijwilligersdag

Het is inmiddels een vrolijke traditie geworden om eens per jaar erfgoed- en groenvrijwilligers in het zonnetje te zetten door hen te fêteren op een speciale Vrijwilligersdag. Ook in 2020 willen we op deze wijze zo'n 200 vrijwilligers bedanken voor hun onbezoldigde inzet binnen onze provincie. Het programma biedt afwisselend erfgoed- en groenactiviteiten en wordt zeer gewaardeerd door de deelnemende vrijwilligers. Het Erfgoedhuis organiseert dit in samenwerking met het Zuid-Hollands Landschap.

DOELGROEP Erfgoed- en groenvrijwilligers binnen de provincie Zuid-Holland

PRESTATIE Een geheel verzorgde dag vol erfgoed- en groenactiviteiten

C.1.3 Jaarlijkse netwerkdag archeologie

Voor de vrijwilligers en professionals in de archeologie en historische verenigingen organiseert het Erfgoedhuis een jaarlijkse Netwerkdag Archeologie. Deze netwerkbijeenkomst is populair bij de omschreven doelgroepen en kent een deelnemersaantal van 100 tot 120 mensen. Bij de organisatie wordt veelal nauw samengewerkt met de archeologische dienst van een gemeente waar de netwerkdag wordt gehouden. Elk jaar staat een ander thema centraal.

DOELGROEP Vrijwilligers in de archeologie en leden van historische verenigingen

PRESTATIE Een netwerkdag

C.1.4 Netwerk vrijwilligers in de archeologie

Het Erfgoedhuis organiseert twee maal per jaar een bijeenkomst voor vrijwilligers in de archeologie. De bijeenkomsten dienen om elkaar te informeren over recente ontwikkelingen en activiteiten en biedt provincie Zuid-Holland een platform om ontwikkelingen en actualiteiten te melden.

DOELGROEP Regionale organisaties van vrijwilligers in de archeologie

PRESTATIE Twee netwerkbijeenkomsten

C.1.5 Netwerkdag en themabijeenkomst Molennetwerk

Ook in 2020 organiseert het Erfgoedhuis een jaarlijkse een netwerkdag en een jaarlijkse themabijeenkomst voor eigenaren en beheerders van historische molens en vrijwillig molenaren. Tijdens deze activiteiten staan kennisdeling, het uitwisselen van ervaringen en kijken op locatie centraal.

DOELGROEP Besturen en eigenaren van molens en vrijwillige molenaars

PRESTATIE Een netwerkdag en een themadag

C.1.6 Studiemiddag over Joods erfgoed

Op initiatief van het Platform Religieus Erfgoed in Zuid-Holland organiseren Stichting Loods 24 en het Erfgoedhuis begin 2020 een unieke studiemiddag over het Joodse erfgoed in Zuid-Holland. De key-note lezing zal worden verzorgd door dr. Bart Wallet (Universiteit van Amsterdam). Tijdens de bijeenkomst zal voor het eerst het Zuid-Hollandse Joodse erfgoed in beeld gebracht worden. De verwachting is dat het merendeel hiervan religieus erfgoed betreft. Bij de organisatie zal dan ook de aanjager van religieus erfgoed van de provincie Zuid-Holland betrokken worden.

DOELGROEP Geïnteresseerden in Joods (religieus) erfgoed

PRESTATIE Een studiemiddag

C.1.7 Lustrumconferentie voor historische verenigingen

In 2020 bestaat Delfia Batavorum 85 jaar. Ter gelegenheid van dit lustrum organiseert de Delftse historische vereniging in samenwerking met het Erfgoedhuis in mei 2020 een symposium voor leden van Zuid-Hollandse historische verenigingen, erfgoedorganisaties, bestuurders, ambtenaren en wetenschappelijk onderzoekers. Thema van de conferentie is *Anders omgaan met erfgoed*. Tijdens het symposium staat de vraag centraal wat consequenties zijn van de veranderingen in het denken over erfgoed voor de rol van historische verenigingen en andere particuliere organisaties die het erfgoed in de fysieke leefomgeving willen beschermen.

DOELGROEP Leden van historische verenigingen, erfgoedorganisaties, bestuurders, ambtenaren en wetenschappelijk onderzoekers

PRESTATIE | **A** | Het leveren van inhoudelijke kennis ten behoeve van het samenstellen van het programma

| **B** | PR en communicatieondersteuning bij het werven van deelnemers

C.2 ACTIVITEITEN EN NETWERKEN VOOR ERFGOEDPROFESSIONALS

C.2.1 Netwerkbijeenkomsten gemeentelijke en regionale archeologen

Erfgoedhuis Zuid-Holland organiseert drie maal per jaar netwerkbijeenkomsten voor gemeentelijk en regionale archeologen. Tijdens de bijeenkomsten worden archeologisch inhoudelijke zaken bediscussieerd, beleidsontwikkelingen besproken en informatie over actuele ontwikkelingen binnen de gemeenten uitgewisseld.

Doelgroep: Gemeentelijke en regionale archeologen

Prestatie: Drie netwerkbijeenkomsten

26

C.2.2 Werkzaamheden Molennetwerk Zuid-Holland

Kennisdeling en ondersteuning

Ten behoeve van het netwerk van molenbeheerders en – vrijwilligers worden activiteiten via verschillende media gecommuniceerd met de achterban en worden de molens in Zuid-Holland bij een breed publiek onder de aandacht gebracht. De communicatiemiddelen die hierbij worden ingezet zijn onze website, een digitale nieuwsbrief, Twitter, Facebook en Instagram.

Promotie goed beheer molenbiotopen

Op verzoek van de provincie Zuid-Holland is door het Erfgoedhuis de voorgaande jaren sterk ingezet op het stimuleren en verbeteren van beheer en onderhoud van molenbiotopen. Dit is mogelijk gemaakt met inzet van extra financiële middelen vanuit de provincie. Ook in 2020 wil het Erfgoedhuis het belang van de molenbiotoop voor het optimaal functioneren van de molen actief uitdragen.

Publieksbereik

In 2018 is een pilot uitgevoerd om te bezien hoe nieuwe doelgroepen bij de molens kunnen worden betrokken. In 2019 is dit verder uitgewerkt op de Natuurwerkdag, waar een combinatie is gemaakt van molens en *lifestyle*groepen. De ervaringen worden met het molenveld gedeeld. In 2020 zal het Erfgoedhuis het molenveld ondersteunen als zij met nieuwe doelgroepen aan de slag willen gaan. Gedacht wordt aan het bieden van ondersteuning bij het uitzetten van vaar-, fiets- of

wandelroutes langs molens waarbij het accent ligt op de stad- landverbindingen. Erfgoedhuis heeft zitting in het bestuur van The International Molinological Society (TIMS). Dit is wereldwijd de enige organisatie die zich op internationaal niveau bezighoudt met historische wind- en water- en door dieren aangedreven molens. Hiermee wordt de aansluiting op de internationale ontwikkelingen binnen het vakgebied geborgd.

DOELGROEP Eigenaren/beheerders en molenaars van Zuid-Hollandse molens en vrijwilligers en het brede publiek

PRESTATIES | **A** | Het onder de aandacht brengen van de Zuid-Hollandse molens onder een breed publiek.

| **B** | Activiteiten gericht op een goed beheer van molenbiotopen

| **C** | Het bieden van ondersteuning aan het molenveld om nieuwe doelgroepen te bereiken

C.2.3 Overleg Provinciale Steunpunten Cultureel Erfgoed

Het landelijke netwerk van de twaalf provinciale steunpunten cultureel erfgoed komt jaarlijks acht maal bijeen. Tijdens de bijeenkomsten worden relevante ontwikkelingen in het erfgoedveld besproken en ervaringen uitgewisseld. Twee maal per jaar heeft het netwerk overleg met vertegenwoordigers van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en een maal per jaar met het Nationaal Restauratiefonds. Verder worden met regelmaat partijen uit het erfgoedveld uitgenodigd voor overleg, vindt benchmarking plaats en wordt op specifieke onderwerpen samengewerkt. Door het netwerk heeft het Erfgoedhuis Zuid-Holland mede zicht op nationale, provinciale en regionale actuele ontwikkelingen en stelt deze kennis ons in staat de Zuid-Hollandse gemeenten gericht te kunnen ondersteunen.

DOELGROEP Provinciale Steunpunten Cultureel Erfgoed

PRESTATIE Acht netwerkbijeenkomsten

C.2.4 Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland

In het Overleg Provinciale Erfgoedinstellingen Nederland (OPEN) zijn alle provinciale erfgoedinstellingen verenigd. OPEN is daarmee een platform voor informatie-uitwisseling en belangenbehartiging van provinciale erfgoedinstellingen die met hun producten en diensten meer dan één erfgoeddiscipline bedienen. OPEN doet dat onder meer door het organiseren van ontmoetingen en inspiratiesessies, het onderhouden van contacten en het voeren van afstemmingsoverleg met landelijke erfgoedkoepels, het informeren en adviseren van (rijks)overheden en andere partijen over (integraal) erfgoedbeleid, het onderhouden van contacten met IPO en het afstemmen met partijen over landelijke initiatieven en themajaren. De leden van OPEN komen vier keer per jaar bijeen. Op directie- of managementniveau worden actualiteiten en ontwikkelingen besproken

en wordt er afgestemd over landelijke initiatieven. OPEN heeft recentelijk gewezen op het belang van vrijwilligerswerk en digitale toegankelijkheid van erfgoed, thema's die ook in Zuid-Holland actueel zijn.

DOELGROEP Provinciale erfgoedinstellingen

PRESTATIE Informatie-uitwisseling en belangenbehartiging van provinciale erfgoedinstellingen

C.2.5 Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen

Het Erfgoedhuis ondersteunt het bestuur van de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen bij het uitvoeren van hun activiteiten, o.a. bij het organiseren van twee kennisbijeenkomsten per jaar.

DOELGROEP Bestuur van de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen

PRESTATIE Bieden van ondersteuning en organisatie van twee kennisbijeenkomsten

C.2.6 AVA-Net Experts (Audiovisuele archivering)

Het Erfgoedhuis maakt deel uit van het AVA-Net Experts, het landelijk netwerk voor audiovisuele experts en NORAA, het Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven. Het Erfgoedhuis vertegenwoordigt hierin de erfgoedinstellingen van de provincie (m.u.v. het Stadsarchief Rotterdam) en draag bij als expert in AV projectmanagement.

DOELGROEP AVA-Net Experts

PRESTATIE | A | Vertegenwoordiging van de Zuid-Hollandse erfgoedinstellingen (m.u.v. het Stadsarchief Rotterdam) in dit gremium

| B | Kennisoverdracht naar de achterban

C.2.7 Museumplatform Zuid-Holland

Het Museumplatform is in 2019 opgericht en is voortgekomen uit de Vereniging van Musea in Zuid-Holland. Het Museumplatform biedt musea een netwerk met informatie, inspiratie en uitwisseling. Per jaar worden drie netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Op dit moment zijn 65 musea aangesloten, variërend van groot-middelgroot tot klein. Het ligt in de verwachting dat het aantal deelnemers in 2020 oploopt tot honderd. Tijdens netwerk- en kennisbijeenkomsten praten we het veld bij over landelijke ontwikkelingen die spelen op gebied van collectiebeheer, collectiebehoud, publieksbereik, digitalisering, bedrijfsvoering, etc. De gekozen onderwerpen sluiten aan op de behoefte aan kennis bij de deelnemers. Af en toe nodigen we voor specifieke thema's bepaalde subgroepen uit, zoals directeuren of vrijwilligerscoördinatoren. Daarmee is het Museumplatform voor het Erfgoedhuis een goede – vraaggestuurde - graadmeter binnen het veld, die ons in de gelegenheid stelt dit door te vertalen naar aanbevelingen

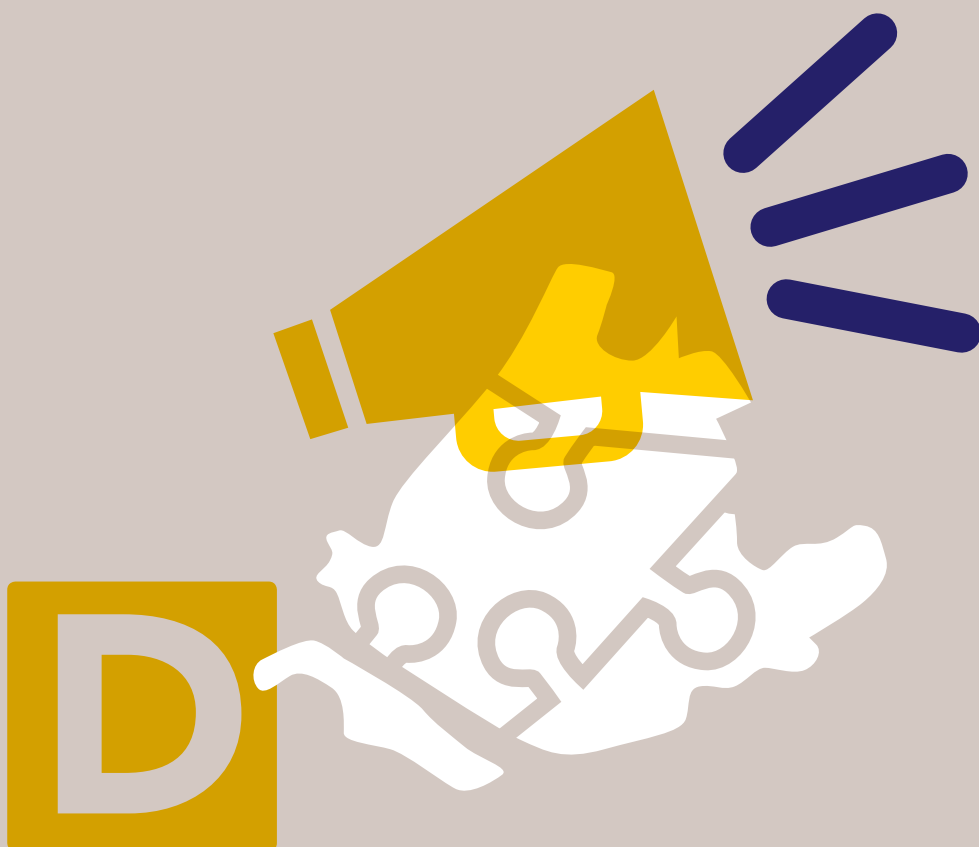
voor provinciaal beleid. Ook is Erfgoedhuis vertegenwoordigd in het bestuur van het Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM) en blijft zo goed geïnformeerd over actuele ontwikkelingen in het museale veld en bij de hieraan gelieerde kennisinstellingen als de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Museumregister en de Museumvereniging.

DOELGROEP Musea in Zuid-Holland

PRESTATIE | **A** | Het in stand houden, faciliteren en uitbreiden van het platform
| **B** | Kennisdeling via het platform
| **C** | Drie netwerkbijeenkomsten organiseren

Totaal aantal benodigde uren en materiaalgeld	uren	budget
 Debat en reflectie	2.550	€ 50.000

Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse erfgoed

Dit zijn alle activiteiten die er op zijn gericht om het erfgoedlijnenbeleid te ondersteunen en in meer algemene zin het erfgoed in de provincie Zuid-Holland te promoten en publiek toegankelijk te maken (in print en digitaal).

D.1 COMMUNICATIE EN PR WERKZAAMHEDEN

Naar een geïntegreerde communicatie over erfgoed in de provincie

Dankzij de provincie wordt er in Zuid-Holland stevig ingezet op het behouden, restaureren en herbestemmen van erfgoed. Dit komt uiteindelijk de beleving ervan ten goede en biedt economische kansen. Hoewel het Erfgoedhuis als tweedelijns ondersteuningsorganisatie geen directe relatie met het brede publiek heeft, is het wel onze opdracht zoveel mogelijk inwoners en overige betrokkenen optimaal te informeren wat er dankzij het provinciale erfgoedbeleid allemaal te beleven valt op erfgoedgebied in Zuid-Holland. Dit is een veelomvattende taak die het Erfgoedhuis deels zelf, deels dankzij allianties met het erfgoedveld, vervult, in afstemming met provincie Zuid-Holland en andere partners. Wij doen dit onder andere door samen te werken met instellingen die rechtstreeks in verbinding staan met het publiek, door het bijhouden en promoten van diverse provinciale themawebsites en door onze betrokkenheid bij de erfgoedlijnen en –tafelbijeenkomsten. In samenspraak met de betrokken ambtenaren willen we in 2020 focussen op een goede gestroomlijnde (online) communicatie tussen provincie Zuid-Holland en het Erfgoedhuis en gelieerde organisaties.

Stroomlijnen online communicatie

Een uitdaging is om een aantal specifieke themawebsites, vaak voor één van de erfgoedlijnen opgezet, up-to-date te houden. In 2020 willen we samen met betrokken ambtenaren en partijen die mede verantwoordelijk zijn voor het vullen van de sites kijken naar het nut, het doel en de doelgroepen, het aantal bezoeken, en in goede onderlinge afstemming het beste advies voor elke site geven. Daarbij speelt ook het eigenaarschap een rol. Het advies kan variëren van waar nodig technisch upgraden of richtinggevend contentbeheer, tot content incorporeren in een inhoudelijke erfgoed-site, tot overdragen aan een andere partij of desnoods beëindigen. Het gaat hierbij om de volgende sites: Beleef Archeologie, Hollands Buiten, Landgoed & Buitenplaats ZH, Landgoedwandelen, Zocherparken en Herbestemming.

In 2020 willen wij ons meer dan voorheen richten op het ontwikkelen van andersoortige communicatiemiddelen, zoals bijvoorbeeld Instagram. Na een brainstormsessie met Bureau CVT waar inclusie ook op de agenda stond hopen we in de toekomst doelgroepen te bereiken die nu niet vanzelfsprekend met het Zuid-Hollandse erfgoed aanbod in aanraking komen. Wanneer andere promotievormen consequenties hebben voor deelnemers aan de erfgoedtafels zal dat uiteraard in overleg worden afgestemd.

Publiekswaarsite over Zuid-Hollands erfgoed

De website [geschiedenisvanzuidholland.nl](https://www.geschiedenisvanzuidholland.nl) is de meest bezochte provinciale erfgoed-waarsite op dit moment. Hier valt van alles te lezen over de rijke geschiedenis van onze provincie, met een sterke focus op de zeven erfgoedlijnen. De site wordt regelmatig geactualiseerd met nieuws en uitjes op de zeven erfgoedlijnen. Na ruim zes jaar is de website wel toe aan een upgrade. De huidige hoge bezoekcijfers (20.000 bezoekers

op deze site per maand) rechtvaardigen onzes inziens deze investering ruimschoots. Veel tafeldeelnemers leveren (soms zelf, soms op verzoek) content aan voor deze site. Daarbij wordt ook veel gebruik gemaakt van social media.

Overige PR en communicatie-ondersteuning

Het Erfgoedhuis stemt doorlopend af met de provincie over promotie van gezamenlijke activiteiten via websites, social media en de geschreven media. Waar jaren terug een kwartaalnieuwsbrief per erfgoedlijn onontbeerlijk was, loopt de meeste communicatie nu, ook van andere tafeldeelnemers, via social media. Deze social mediakanalen zouden wel meer gestructureerd ingezet en gebruikt kunnen worden. In 2020 willen we daarom samen met de communicatiebetrokkenen van de provincie Zuid-Holland onderzoeken welke inspanningen tot welk effect leiden, en wat daar de consequenties van zijn. Tot slot leveren we ook bijdragen aan de communicatie en PR van erfgoedevenementen en activiteiten, soms ook buiten de erfgoedlijnen, zoals de Romeinenweek, de Nationale Archeologiedagen, de Maand van de Geschiedenis en Open Monumentendag, en op de provinciale speerpunten archeologie en publieksbereik, herbestemming en molens.

DOELGROEP ambtenaren erfgoedlijnen, erfgoedtafelbetrokkenen en overige partijen

PRESTATIES | **A** | Stroomlijnen van huidige publiekswebsites

| **B** | Ontwikkelen van een geïntegreerd communicatiebeleid, inclusief en online

| **C** | Promoten Zuid-Hollands erfgoed via de best mogelijke kanalen

D.2 ALGEMENE ERFGOEDLIJNENONDERSTEUNING

Bij elke erfgoedlijn en erfgoedtafel is een vaste medewerker van het Erfgoedhuis betrokken. In afstemming met de verantwoordelijke ambtenaar wordt hun rol echter heel verschillend ingevuld: van voorzitter tot notulist, van inhoudelijke sparringpartner tot beoordelaar van projectaanvragen of tot uitvoerder van werkzaamheden die voortkomen uit een erfgoedtafel die niemand anders kan of wil vervullen. Waar het Erfgoedhuis in het verleden veel projectaanvragen indiende en zelf in samenwerking met anderen ook erfgoedprojecten ontwikkelde, lijkt de rol van het Erfgoedhuis na acht jaar geëvolueerd tot die van de onafhankelijke deskundige aan tafel. Bij het ontwikkelen van de achtste erfgoedlijn ziet het Erfgoedhuis dan ook vooral een rol voor zichzelf bij de conceptuele ontwikkeling en het inhoudelijk meedenken. Dat betekent niet dat er helemaal geen project-aanvragen meer kunnen worden gedaan, maar wel minder dan voorheen en vooral als deze de rol en positie van het Erfgoedhuis als deskundig kenniscentrum voor erfgoedzaken in Zuid-Holland versterkt. Daarbij kan het Erfgoedhuis op verzoek van de erfgoedtafels overkoepelende of ondersteunende activiteiten uitvoeren, uiteraard inspelend op de vragen uit het veld.

Probiblio: Samen met ProBiblio wordt gezocht naar onderwerpen (ook op de erfgoedlijnen) die gekoppeld kunnen worden aan buitenschools leren, zoals nieuwe *break-in-boxen*, laaggeletterdheid en het herdenkingsjaar 75 jaar bevrijding in 2020.

Het grote netwerk van het Erfgoedhuis maakt ons voor Probiblio een interessante samenwerkingspartner, waardoor per regio vraag en aanbod op bovenstaande onderwerpen met provinciale en lokale partijen kan worden afgestemd.

DOELGROEP Erfgoedtafelbetrokkenen en overige partijen

PRESTATIES Ondersteuningswerkzaamheden bij de erfgoedlijnen

D.3 SPECIFIEKE ERFGOEDLIJNENONDERSTEUNING

Atlantikwall

Er zal in 2020 enige extra ondersteuning nodig zijn in verband met het inwerken van een nieuwe voorzitter. Voorts is ondersteuning toegezegd voor nieuwe workshops over erfgoedwijsheid. De behoefte was in 2019 aanwezig, voor 2020 wordt deze opnieuw gepeild.

Trekvaarten

De realisatie van publicatie *De Atlas van de Trekvaarten* is een omvangrijk project binnen de erfgoedlijn Trekvaarten. Partners zijn een tiental zelfstandige auteurs en enkele musea (De Lakenhal, Museum Vlaardingen, Haags Historisch Museum). Het project is gestart in 2019 en zal in 2020 afgerond worden, mits er additionele co-financiering van 15.000 euro gevonden wordt voor de productiekosten.

Eind mei 2018 is voor de marketing van de erfgoedlijn landgoederenzone de site hollandsbuiten.nl gelanceerd, vanuit een marketingstrategie. De site hollandswelvaren.nl voor de erfgoedlijnen trekvaarten is in september 2019 online gegaan. Het kernteam van de erfgoedlijn Trekvaarten is tevens ook het communicatieteam voor de website.

De sites zijn nadrukkelijk opgezet op verzoek van de deelnemers aan de beide erfgoedlijnen. Er zit veel geografische overlap tussen de beide erfgoedlijnen, en de locaties zijn goed in combinatie te bezoeken. Uiteindelijk zullen daarom beide sites via één homepage toegankelijk worden, en wordt ook gezamenlijk opgetrokken.

De eindredactie en de uitvoering van de externe marketingstrategie worden bij het Erfgoedhuis ondergebracht. De inschatting is dat het bijhouden en afstemmen van dit werk ongeveer 200 uur (2 dagen per maand) op jaarbasis betreft.

Goeree-Overflakkee

Het Communicatieteam van de erfgoedlijn Goeree-Overflakkee, bestaande uit Eilandmarketing, VVV Inspiratiepunt, Stichting Podium, een journalist, het Erfgoedhuis en provincie - bereidt publicaties en producten voor die het verhaal van (over)leven met het water, hét verhaal van deze erfgoedlijn, beter voor het voetlicht brengen. Daarbij staan de acht kansrijke onderwerpen, waaronder de havenkanalen en de watersnoodramp centraal. Maar ook het stimuleren van bezoek aan locaties op het eiland die bijdragen aan het in stand houden van dit verhaal heeft de voortdurende aandacht van deze werkgroep. Het Erfgoedhuis heeft zitting in het Communicatieteam, is bij de erfgoedtafels aanwezig, adviseert, denkt mee en assisteert bij diverse onderdelen, zoals het beheer

van de Facebookgroep en de activiteiten van het jaarlijkse publieksevent van de erfgoedlijn Goeree-Overflakkee op Open Monumentendag en de redactie van het jaarlijkse Erfgoedmagazine. Daarnaast zijn in 2020 twee (korte) specials van het Erfgoedmagazine voorzien.

Landgoederenzone

Sinds 2017 gebruikt de Landgoederenzone de merknaam Hollands Buiten. Voor de promotie van de zone bij het publiek is de belevingswebsite hollandsbuiten.nl ontwikkeld en beschikken de buitenplaatsen over Hollands Buiten Artwork waarmee men de eigen evenementen en promotiematerialen onder de noemer van het gezamenlijke merk kan presenteren.

Zoals beschreven bij het kopje 'Stroomlijnen online communicatie' (zie D.1) zal het Erfgoedhuis in 2020 actief inzetten om de buitenplaatsen meer verantwoordelijk te maken voor het aanleveren en toevoegen van content aan de website Hollands Buiten. Hierbij zal worden samengewerkt met de sKBL. De door sKBL aangeleverde content (zoals agenda-items en nieuws) zal worden geredigeerd en geplaatst op hollandsbuiten.nl. Verder zullen voor het publiek toegankelijke buitenplaatsen in Noord-Holland aan de site worden toegevoegd, zodat Hollands Buiten de historische Hollandse landgoederenzone gaat beslaan.

Om Hollands Buiten beter bekend te maken bij het brede publiek, wordt door het Erfgoedhuis in 2020 een overkoepelend project uitgevoerd die de samenhang van de buitenplaatsen zichtbaar maakt, namelijk de 6de editie van de Dag van het Kasteel. Het Erfgoedhuis doet dit voor de laatste maal. Doelstelling is dat de organisatie van dit evenement in navolgende jaren door het veld wordt overgenomen. Daarnaast coördineert het Erfgoedhuis voor de gemeenten Voorschoten en Wassenaar het in 2019 gestarte project *Beleef prins Frederiks Parkenroute*. Tevens worden twee projecten die we in 2020 voor cofinanciering door de provincie Zuid-Holland voordragen voorbereid. Bij toekenning worden de projecten opgenomen in het maatregelenpakket 2020 voor realisatie in 2021. Het betreft de organisatie van een serie van zes concerten op buitenplaatsen onder de titel *Hollands Buiten getoonzet* en het realiseren van wandelroutes langs buitenplaatsen in het noordelijke deel van Hollands Buiten zodat het wandelrouteaanbod van *Landgoedwandelen* de gehele landgoederenzone dekt.

Romeinse Limes

Het Erfgoedhuis fungeert als secretaris van de Netwerktafel Erfgoedlijn Romeinse Limes Zuid-Holland en als voorzitter van de uit genoemde Netwerktafel voortkomende Kwaliteitsteam Limes Zuid-Holland. Dit team ziet toe op de kwaliteit van de ontwikkelde initiatieven en adviseert het netwerk hierover. Het Erfgoedhuis heeft daarnaast, samen met Erfgoed Gelderland, Landschap Erfgoed Utrecht en Romeinen.nu, zitting in de stuurgroep Romeinse Limes Nederland (RLN). Binnen dit gremium wordt gewerkt aan de naamsbekendheid, het publieksbereik en de netwerkvorming van de Romeinse Limes in Nederland. Dit alles in aanloop naar de nominatie van het Nederlandse deel van de Nedergermaanse Limes als UNESCO Werelderfgoed. In september 2019 is het nominatiedossier vastgesteld door de drie provincies en doorgestuurd naar de minister

van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) met als doel te komen tot plaatsing op de UNESCO Werelderfgoedlijst. De activiteiten die door de RLN worden uitgevoerd worden gefinancierd door de Nederlandse Limes Samenwerking op basis van een Activiteitenplan. Voor de realisatie van activiteiten die door de partners van het consortium zelf worden uitgevoerd (bijvoorbeeld op het gebied van educatie), is een vergoeding beschikbaar.

In opdracht van provincie Zuid-Holland is in 2019 gestart met het project Meten = Weten. Doelstelling is om inzichtelijk te maken of de projecten die met geld van de provincie op de erfgoedlijn tot stand worden gebracht daadwerkelijk publiek op de been brengen en om te achterhalen hoe het publiek de plekken waar de Limes beleefbaar is gemaakt waardeert, derhalve publieksbereik en –appreciatie. In 2019 is door provincie Zuid-Holland opdracht verleend aan Tympan. Het Erfgoedhuis zal zitting nemen in de begeleidingscommissie. Daarnaast is contact gelegd met de archeologische faculteit van Universiteit Leiden om een samenwerking tot stand te brengen die er toe leidt dat het verdiepend onderzoek met inschakeling van studenten kan worden gedaan. De opdracht moet er toe leiden dat er een methodiek is ontwikkeld zodat ook na afloop het publieksbereik kan worden bijgehouden. Een dergelijke ontwikkelde onderzoeksmethodiek kan ook landelijk voor de Limes worden ingezet en kan worden toegepast bij de andere erfgoedlijnen.

Oude Hollandse Waterlinie

In 2022 zal het 350 jaar geleden zijn dat de Oude Hollandse Waterlinie voor het eerst in stelling werd gebracht om hoofd te bieden aan het 120.000 man tellende Franse leger dat onder aanvoering van Lodewijk XIV in rap tempo in onze contreien de ene na de andere stad wilde veroveren. Deze gebeurtenis zal in 2022 worden herdacht met activiteiten en projecten uitgevoerd met als doel het brede publiek nauwer bij de Oude Hollandse Waterlinie te betrekken. Het Erfgoedhuis heeft zitting in de begeleidingscommissie 350 jaar Oude Hollandse Waterlinie en is actief betrokken bij de voorbereidingen van het jubileumjaar. Een van de voornemens is om – in aanloop naar het jubileumjaar – de inundatiegebieden van de Oude Hollandse Waterlinie herkenbaar te maken door het blauw schilderen van 350 boerenlandhekken. Het Erfgoedhuis coördineert dit project, dat uitgevoerd zal worden in de zomer van 2021. Daarnaast neemt Erfgoedhuis deel aan de werkgroep Merk & Marketing van de Oude Hollandse Waterlinie.

Waterdriehoek

Op verzoek van de projectleider Waterdriehoek is het Erfgoedhuis aangeschoven bij het overleg over het themajaar Elisabethsvloed herdenking (1421-2021). Sinds begin 2019 zijn al enkele vergaderingen geweest om dit themajaar voor te bereiden. Sinds september 2019 functioneert een o.a. doorprovincie Zuid-Holland gefinancierd programmabureau vanuit NL Delta en een klankbordgroep met diverse partijen (o.a. SBB, gem. Dordrecht, Rotterdam, provincie Zuid-Holland/Groen) waar ook het Erfgoedhuis deel van uitmaakt. In dat kader is al voorgesteld om de Erfgoeddag 2021 in Dordrecht te houden over het thema Elisabethsvloed, hetgeen door alle partijen

zeer verwelkomd is. Met het oog op deze herdenking in 2021, zal het Erfgoedhuis reeds in 2020 organisatorische voorbereidingen treffen samen met betrokken partners binnen de Waterdriehoek.

Een andere activiteit op deze erfgoedlijn betreft het feit dat er een onderzoek loopt naar de realisatie van een mogelijk achtste erfgoedlijn: Maritiem Industrieel Erfgoed. Deze zou gaan lopen van Hoek van Holland tot Gorinchem, en daarmee dwars door de huidige Waterdriehoek. Momenteel wordt er nagedacht over de consequenties hiervan voor de erfgoedlijn Waterdriehoek, en daar is Erfgoedhuis bij betrokken. Het Erfgoedhuis zal – indien dat nodig is – activiteiten ontplooiën die de nieuwe opzet helpt gestalte te geven.

Achtste erfgoedlijn

In 2020 wordt mogelijk gestart met een nieuwe erfgoedlijn rondom de maritieme industrie van Hoek van Holland tot en met Gorinchem. In overleg met de projectleider van de provincie Zuid-Holland wordt bepaald op welke wijze Erfgoedhuis kan ondersteunen bij de ontwikkeling van deze erfgoedlijn. Vooralsnog worden de uren opgenomen voor deelname aan de erfgoedtafel.

D.4 HET ONTSTAAN VAN HOLLAND

Binnen de stuurgroep Ontstaan van Holland is de wens geformuleerd om een biografie van het graafschap Holland op te stellen, bestaande uit een reeks publicaties die het perspectief van één of meer opeenvolgende graven kiezen en van daaruit de uitdagingen schetsen waar de bewoners van het graafschap mee te maken hadden.

Het is daarbij uitdrukkelijk de bedoeling om langetermijnontwikkelingen te laten zien en lijnen naar het heden te trekken, bijvoorbeeld waar het waterveiligheid, grondgebruik, bevolking, energie en economie betreft. Het Erfgoedhuis is binnen dit project intermediair tussen de stuurgroep en de auteurs. Partners zijn verschillende zelfstandige auteurs, de Universiteit Leiden, Muiderslot, de provinciale archeologische dienst Noord-Holland, het IISG in Amsterdam, stadsarcheologen van de verschillende Zuid-Hollandse steden alsmede die stadsbesturen zelf.

Daarnaast is er het voornemen om de stuurgroep in 2020 om te vormen tot een Holland-tafel, waar Noord- en Zuid-Hollandse gemeentelijke en archeologische diensten en vertegenwoordigers van de wetenschap, zoals de Universiteit Leiden, zitting in krijgen.

DOELGROEP Gemeenten, historische en archeologische verenigingen en geïnteresseerd publiek in Noord- en Zuid-Holland.

PRESTATIE | A | Tenminste één gravenbiografie, indien de financiering rond komt
| B | Omvorming van de stuurgroep Het Ontstaan van Holland naar een Holland-tafel

D.5 ARCHEOLOGISCHE KRONIEK

Ieder jaar worden bij opgravingen in Zuid-Holland archeologische resten gevonden. Daar zitten vaak bijzondere vondsten bij, die inzicht geven in het leven in Zuid-Holland door de eeuwen heen. Omdat het soms jaren kan duren voordat deze onderzoeksresultaten zijn uitgewerkt en gepubliceerd, geeft het Erfgoedhuis elk jaar de *Archeologische Kroniek* uit, voor iedereen die op de hoogte wil blijven van archeologische ontwikkelingen. Voor de samenstelling van de *Kroniek* wordt een netwerk onderhouden van professionals en vrijwilligers in de archeologie, erfgoedinstellingen en onderzoeksinstituten.

DOELGROEP Het in archeologie geïnteresseerde publiek

PRESTATIE Publicatie van de Provinciale Archeologische Kroniek 2020

D.6 PILOT PUBLICEREN MET OPEN LICENTIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE KRONIEK

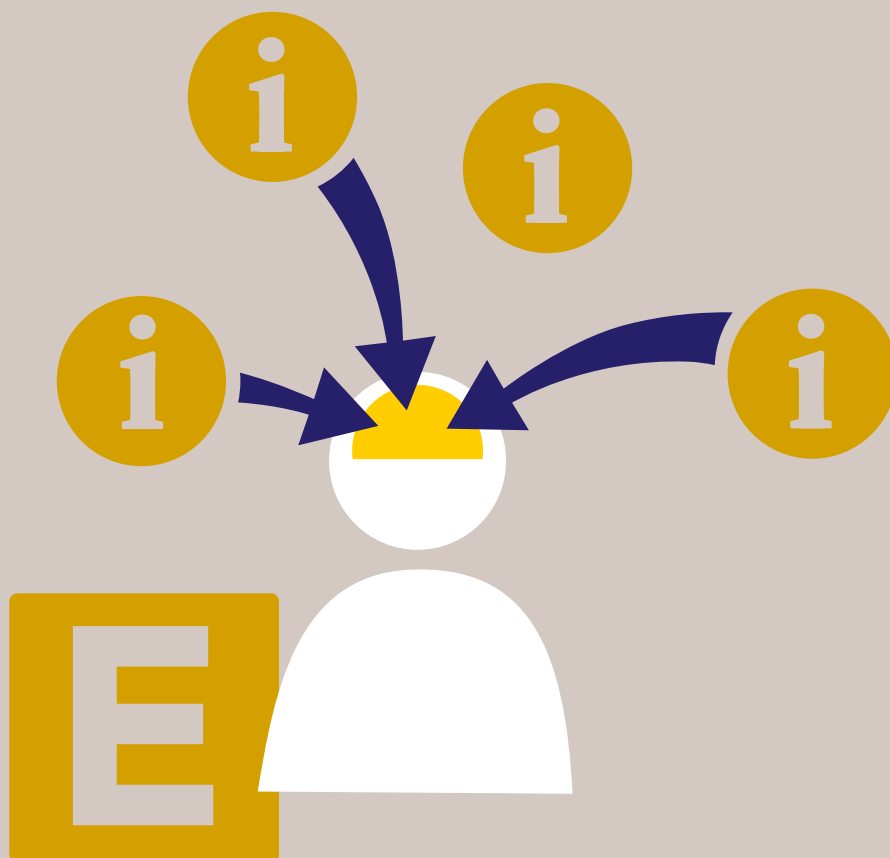
Jaarlijks verschijnt de *Archeologische Kroniek Zuid-Holland*, met daarin een overzicht van het archeologisch onderzoek van het jaar ervoor. De *Kroniek* is online toegankelijk op de websites erfgoedhuis-zh.nl, beleefarcheologie.nl en geschiedenisvanzuidholland.nl, waar ook de voorgaande jaargangen raadpleegbaar zijn. Om het bereik van de *Kroniek* nog verder te vergroten streeft het Erfgoedhuis ernaar de volgende editie te publiceren met een Creative Commons-licentie. Daardoor kunnen de verschillende bijdragen met bronvermelding worden overgenomen door derden zonder dat daar toestemming voor hoeft te worden gevraagd. De verwachting is dat de informatie zo eenvoudig kan worden overgenomen door historische verenigingen, maar ook bruikbaar is voor bijvoorbeeld Wikipedia. Hiervoor zal wel overeenstemming met alle auteurs moeten worden bereikt, waardoor deze editie van de *Kroniek* een interessante pilot is wat betreft 'open publiceren'.

DOELGROEP Het in archeologie geïnteresseerde publiek

PRESTATIE Digitale publicatie van de Provinciale Archeologische Kroniek 2019

Totaal aantal benodigde uren en materiaalgeld	uren	budget
D Collectieve vertegenwoordiging en promotie van het Zuid-Hollandse Erfgoed	7.600	€ 95.200

Deskundigheidsbevordering

De activiteiten die zijn gericht op het in stand houden en vergroten van de kennis en bekwaamheid van erfgoedprofessionals, erfgoedvrijwilligers en jeugd.

E.1 EXTRA ONDERSTEUNING VOOR ERFGOED-VRIJWILLIGERS: KENNIS IS KRACHT

Zuid-Holland kent een rijke en veelzijdige infrastructuur van kleinere collecties. De kleinere erfgoedinstellingen zorgen voor een inclusief en pluriform aanbod dat dankzij de vele vrijwilligers op een breed draagvlak in de maatschappij kan rekenen. Die vrijwilligers worden wel steeds ouder en hebben vaak onvoldoende kennis in huis om collecties goed te beheren en te ontsluiten. Met hulp van de provincie biedt het Erfgoedhuis daarom al jaren een breed cursusaanbod aan, variërend van klantvriendelijkheid tot collectieregistratie, via het succesvolle provinciale programma *Kennis is Kracht*. We signaleren dat erfgoedvrijwilligers niet alle ontwikkelingen in het veld kunnen bijhouden. Enerzijds vanwege het deeltijd- en onbezoldigde karakter van hun inzet. Anderzijds doordat ontwikkelingen elkaar snel opvolgen, bijvoorbeeld op het gebied van digitalisering, maar ook op het gebied van de coördinatie van vrijwilligersgroepen. De behoefte aan kennis, advies, scholing, training en netwerkbijeenkomsten is onverminderd groot. Als gevolg hiervan krijgt het Erfgoedhuis veel maatwerkvragen van erfgoedinstellingen, bijvoorbeeld hoe je een beleidsplan maakt, of hoe je succesvol fondsen voor je instelling werft, die wij vanwege geldgebrek aan beide kanten nu niet kunnen honoreren. Het Erfgoedhuis wil hiervoor in 2020 meer uren vrijmaken dan in 2019. Wij verzoeken de provincie daarom *Kennis is Kracht* na 2019 te continueren en daarnaast het Erfgoedhuis ruimte te geven voor meer inzet en hulp aan erfgoedinstellingen en hun vrijwilligers. Samen met de provincie willen wij ons sterk maken voor het behouden en doorgeven van deze belangrijke humuslaag van ons erfgoed. Particuliere financiers Fonds1818 en Fonds Schiedam Vlaardingingen hebben reeds nieuwe steun voor drie jaar toegezegd, waardoor er in 2020 ook 25.000 euro particuliere steun beschikbaar is. Daarnaast staat er nog een fondsaanvraag uit bij het Mondriaan Fonds.

Cursusaanbod binnen *Kennis is Kracht*

We willen in 2020 trainingen aanbieden over bestaande en nieuwe onderwerpen, zoals een gezonde financieringsmix en vrijwilligersmanagement. Maar ook willen we inzetten op cursusaanbod langs de drie lijnen verdiepen, verduurzamen en verankeren. De uitwerking daarvan betreft onderwerpen, cursusvormen en didactische overdrachtstechnieken voor de verschillende cursusniveaus. Daarbij willen we samen met de erfgoedinstellingen bekijken hoe ze nog beter kunnen inspelen op het bereiken van een meer divers publiek en team van vrijwilligers, zoals nieuwkomers of laaggeletterden. Een greep uit de plannen:

a PR & Communicatie

Een communicatieplan maken en beschrijving van de beoogde doelgroepen; de collectie aanbieden op een dusdanige wijze dat het verhaal goed wordt verteld, prikkelt en een herhalingsbezoek, of ten minste hoort-zegt-het-voort stimuleert; *storytelling* inzetten om een aansprekend verhaal bij een object/tentoonstelling te vertellen.

b Beheer en Behoud van collecties

Collecties in goede staat conserveren voor langere termijn.

c **Educatie**

Klassen over de vloer, gezinnen met kinderen in de vrije tijd een onvergetelijke ervaring bezorgen. Veel erfgoedinstellingen zien dat de rol van rondleiders verandert naar die van begeleiders. Tegelijk betekent zo'n andere rol aanpassing voor de vrijwilligers en voor de wijze van tentoonstellen. Het menselijke aspect betrekken, de bezoeker centraal stellen, maakt dat de bezoeker zich direct thuis voelt. Hoe doe je dat als erfgoedinstelling als je grotendeels draait op vrijwilligers?

d **Erfgoedwijsheid**

Vanuit het Erfgoedhuis wordt het begrip erfgoedwijsheid op allerlei manieren meegenomen in de contacten met het onderwijs en erfgoedveld, binnen cursussen en projecten en adviezen. Ook denkt het Erfgoedhuis mee met de landelijke collega's, zoals het LKCA, via het project *Elke leerling erfgoedwijs*. Met deze partner kan Erfgoedwijsheid ook in Zuid-Holland beter in de cursusmarkt voor de erfgoedvrijwilliger gezet worden.

e **Digitalisering**

De collectie goed fotograferen en digitaal beschrijven zodat je collectie 24/7 ontsloten is. Daarvoor is kennis over beschrijvingsdatabases voor collecties onontbeerlijk.

f **Toegankelijkheid vergroten**

Inzicht hebben in behoeftes van de doelgroepen; inspelen via het aanbod op die doelgroepen; middelen inzetten om deze doelgroepen naar de erfgoedinstelling te krijgen.

DOELGROEP Vrijwillige medewerkers van erfgoedinstellingen in Zuid-Holland

PRESTATIES | **A** | Organisatie van 12 cursussen

| **B** | Helpdesk over onderwerpen uit het cursusaanbod

| **C** | 4 tot 6 x per jaar een nieuwsbrief met het overzicht van aankomende cursussen

| **D** | cursusaanbod promoten via zelfdoeninerfgoedengroen.nl, erfgoedhuis-zh.nl en Facebook.

| **E** | Duurzame verankering van kennis door online factsheets over cursusonwerpen.

E.2 CURSUSSEN MOLENNETWERK

Via de cursus *Molengids* zijn de afgelopen jaren vele vrijwilligers getraind in het ontvangen van bezoekers en het rondleiden op de molen. We bieden de cursus *Molengids* wederom aan. Daarnaast zal in 2020 een cursus worden aangeboden met een ander thema, bijvoorbeeld rondleiden of sponsoring.

DOELGROEP Eigenaren en beheerders van historische molens, vrijwillig molenaars en vrijwilligers

PRESTATIE Het organiseren van twee cursussen ten behoeve van het molenveld

E.3 ERFGOEDEDUCATIE OP DE ERFGOEDLIJNEN

Recentelijk zijn educatieve erfgoedlijnprojecten up-to-date en modulair beschikbaar gemaakt in reactie op regionale behoeften aan erfgoededucatie. Een aantal succesvolle activiteiten zal ook in 2020 doorlopen, al dan niet in samenwerking met het Erfgoedhuis, zoals de lespakketten voor de Limes, het erfgoedmenu voor Goeree-Overflakkee, de Waterliniedagen voor kids bij de Oude Hollandse Waterlinie, een workshop tijdens de Bunkerdagen vanuit de Atlantikwall erfgoedtafel en het vernieuwde Cultuurmenu Midden-Delfland dat aansluit op de Trekvaarten.

In 2019 hebben het Erfgoedhuis en Kunstgebouw onderzoek gedaan naar een meer geïntegreerde, gezamenlijk aanpak met betrekking tot erfgoededucatie op de erfgoedlijnen. Beide organisaties zijn groot voorstander van educatie als onderdeel van de erfgoedlijnen. Maar geen voorstander van het creëren van aanbod op projectbasis, zonder dat dit aanbod is ingebed in bestaande structuren voor cultuureducatie. Dit is nu vaak wel het geval. De provinciale ondersteuningsinstellingen kunnen een belangrijke rol spelen om versnippering en ad-hoc projecten om te buigen naar duurzame erfgoed-educatie. Het Erfgoedhuis en het Kunstgebouw willen daarom in 2020 intensiever gaan samenwerken.

Erfgoedhuis heeft samen met Kunstgebouw zitting in het vakoverleg van het door het Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst gefaciliteerde netwerk voor cultuureducatie en blijft op die manier goed geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen op het gebied van erfgoededucatie, zoals erfgoedwijsheid, *life long learning* en de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit.

Duurzame samenwerking met Kunstgebouw

- Kunstgebouw en het Erfgoedhuis realiseren erfgoededucatieprojecten, die tot stand komen in nauwe samenwerking met onderwijs, culturele organisaties en gemeenten.
- We werken bottom-up: van school, naar culturele organisaties, netwerk cultuur-onderwijs, erfgoedtafel/samenleving en provincie.
- Kunstgebouw en het Erfgoedhuis betrekken erfgoedorganisaties binnen de erfgoed-tafels bij de totstandkoming, realisatie en implementatie.
- We kiezen voor een gebiedsgerichte aanpak.
- We maken weliswaar gebruik van gebiedsoverkoepelende producten, zoals de *break-in-box* van ProBlibio, maar zorgen voor inpassing op maat.
- Waar mogelijk sluiten we aan bij de erfgoedlijnen.
- Tot slot, we stoppen niet bij het afleveren van een lespakket, maar reserveren gelden voor meerjarige implementatie waarbij lokale culturele organisaties worden betrokken.

DOELGROEP primair onderwijs en erfgoedorganisaties

PRESTATIE duurzame erfgoededucatie voor heel Zuid-Holland

E.4 OVERIGE ERFGOEDEDUCATIEACTIVITEITEN

Digitale Scheurkalender voor het vmbo

Na de succesvolle lancering in 2018 van de *Digitale Scheurkalender in Zuid-Holland* voor groep 5 t/m 8, willen het Erfgoedhuis en Kunstgebouw opnieuw de krachten bundelen door gezamenlijk een Digitale Scheurkalender voor het vmbo te ontwikkelen. Hiermee anticiperen wij op de groter wordende maatschappelijke aandacht voor vmbo en cultuur en doen wij in nauw overleg met het vmbo zelf. Het onderwerp burgerschap wordt binnen de komende kerndoelen voor het onderwijs een apart leergebied, waarbij kunst en erfgoed het uitgangspunt kunnen vormen voor een gesprek over burgerschapsthema's binnen de domeinen democratie, participatie en identiteit. De Digitale Scheurkalender is een eenvoudig toe te passen werkvorm in de klas, die door verschillende vakdocenten op verschillende momenten ingezet kan worden. In het najaar van 2019 is al een start gemaakt met de voorbereidingen van deze nieuwe Digitale Scheurkalender, waarbij ook bij docenten op het vmbo en leerlingen de interesse en behoefte en aansluiting is gepeild. Vanuit dit veld blijkt de vraag zeer actueel te zijn. Bovendien is het Erfgoedhuis benaderd door Kennisnet en NDE vanuit het Project *Intensivering digitale ontsluiting erfgoed voor het onderwijs*, met het aanbod om het project te volgen, te ondersteunen en te onderzoeken.

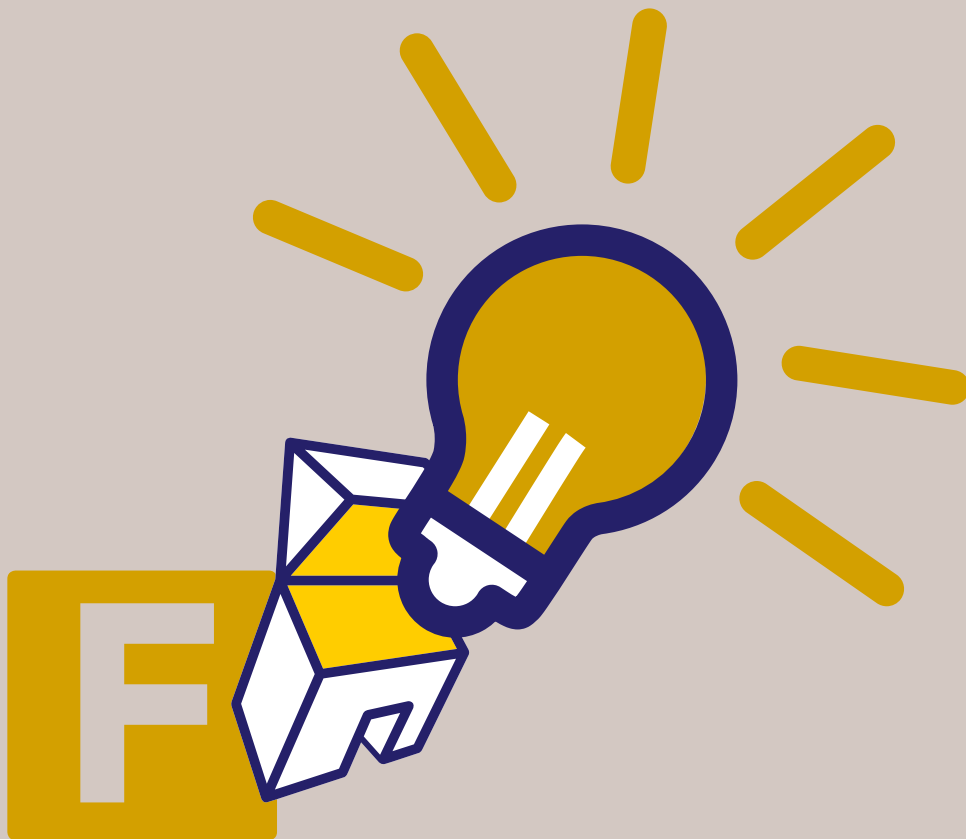
DOELGROEP vmbo

PRESTATIE Ontwikkeling van een Digitale Scheurkalender voor het vmbo

42

Totaal aantal benodigde uren en materiaalgeld	uren	budget
E Deskundigheidsbevordering	1.800	€ 37.000

Innovatieruimte

Dit betreft in het jaarplan opgenomen boekjaaruren die niet al op voorhand zijn toegedeeld aan een specifieke taak. Deze uren kunnen lopende het jaar worden ingezet om in te kunnen spelen op de actualiteit en/of op door onze achterban gesignaleerde knelpunten en geformuleerde vragen. In afstemming met het bureau CVT is hier voor het komende jaar relatief veel ruimte voor gereserveerd om optimaal aan te kunnen sluiten bij nog te nemen beleidsbesluiten van Gedeputeerde Staten.

Totaal aantal benodigde uren en materiaalgeld	uren	budget
F Innovatie met erfgoed	1.200	€ 17.500

Incidentele opdrachten

Naast de werkzaamheden en activiteiten die het Erfgoedhuis op basis van onderhavig jaarplan uitvoert voor provincie Zuid-Holland, worden ook projecten en opdrachten verricht met inzet van uren en/of budget die buiten de boekjaarafspraken vallen. Het tarief dat hiervoor gehanteerd wordt is € 95 per uur.

G.1 PUBLICATIE 75 JAAR BEVRIJDINGSVERHALEN

In 2019 verstrekke de provincie Zuid-Holland een opdracht aan het Erfgoedhuis om een publicatie met bijzondere, liefst niet eerder vertelde Zuid-Hollandse verhalen over de bevrijding voor te bereiden. De werkzaamheden voor deze publicatie, die in de zomer van 2019 startten, zullen doorlopen tot april 2020.

G.2 EERSTE HULP BIJ VERDUURZAMEN VAN MONUMENTEN

Het Erfgoedhuis, in het bijzonder onze afdeling Monumentenwacht Zuid-Holland, krijgt steeds vaker vragen omtrent verduurzaming van monumenten. De provincie Zuid-Holland heeft energietransitie en bijkomende vraagstukken terecht tot speerpunt van haar beleid gemaakt. Monumenten hebben daarbij een status aparte. Ondanks een aantal interessante gemeentelijke initiatieven, bijvoorbeeld in Leiden waar tot eind dit jaar een pilot loopt met een gemeentelijk duurzaamheidsloket voor erfgoed, weten noch monumenteneigenaren, noch gemeenteambtenaren de juiste informatie te vinden. Het Erfgoedhuis zou vanuit de Monumentenwacht en in samenwerking met de provincie en deskundige partners zoals het Regionaal Energieloket, dat wijkgerichte verduurzaming voor gemeenten realiseert, in 2020 ervaring willen opdoen met een Duurzame Monumentenaanpak. Hiertoe willen we gezamenlijk een pilot opstarten en deze deels financieren met provinciale en deels met een gemeentelijke bijdrage. Mogelijk geïnteresseerde gemeenten zijn Dordrecht, Delft, Leiden en Gorinchem. Daarnaast willen wij ons team van Monumentenwachters bijscholen op het gebied van verduurzaming van monumenten en lijkt het voor de hand te liggen samenwerking te zoeken vanuit onze rol als eerste aanspreekpunt voor (particuliere) eigenaren van monumenten met energieloketten die gemeenten nu aan het opzetten zijn in lijn met het onlangs gesloten Energieakkoord. Tot slot willen wij een 'duurzaamheidsmodule' ontwikkelen in ons nieuwe ict-rapportageprogramma Condor. Wij verzoeken daarom om een eenmalige impuls vanuit de provincie Zuid-Holland van 50.000 euro en verwachten matchingsgeld vanuit geïnteresseerde gemeenten.

G. 3 STUDIEDAG DIGITALE DUURZAAMHEID

Onder digitale duurzaamheid verstaan we een reeks van gestuurde activiteiten die nodig is om toegang te verzekeren tot digitale bestanden zolang dat nodig is. Ook musea hebben te maken met langdurig toegankelijk houden van hun digitale bestanden: denk bijvoorbeeld aan digitale foto's van objecten, *born digital* (kunst)-objecten, etc. Daartoe willen we een studiedag organiseren met aandacht voor het maken van een strategie voor duurzame toegankelijkheid, het scoremodel digitale duurzaamheid en duurzame bestandsformaten en/of (praktische) casussen van musea. Waar mogelijk doen wij dit in samenwerking met onze partners in de andere provincies en met landelijke ondersteuningsinstellingen Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en Digitaal Erfgoed Nederland (DEN).

G.4 MONUMENTENWACHT WERKZAAMHEDEN

Monumentenwacht Zuid-Holland helpt eigenaren en beheerders met het in topconditie houden van hun monument. Dit doen wij door het uitvoeren van bouwkundige inspecties en aankoopkeuringen, door het bieden van begeleiding bij restauraties en renovaties en door het geven van advies op gebied van vergunningen, subsidies en verduurzaming.

Ondersteuning van de Provincie Zuid-Holland

Monumentenwacht Zuid-Holland ondersteunt de provincie Zuid-Holland bij het beoordelen van restauratiesubsidie- en herbestemmingssubsidieaanvragen van rijksmonumenten volgens de regeling Subsidie aanvragen rijksmonumenten 2013.

Na verlening van een dergelijke subsidies wordt de Monumentenwacht ook ingezet voor het monitoren van de werkzaamheden en het bijwonen van het overleg tijdens het restauratietraject.

De molenspecialist van de Monumentenwacht Zuid Holland beoordeelt de restauratieaanvragen van de Zuid-Hollandse molens volgens de regeling Subsidieregeling Molens Zuid-Holland 2013. Hij zal eveneens de werkzaamheden waarvoor provinciale subsidie is verleend monitoren en overleg bijwonen.

Deze werkzaamheden worden tegen het gereduceerde uurtarief (€ 62,50 excl. btw) uitgevoerd op aanvraag van de provincie Zuid-Holland. In de afgelopen twee jaar kwam dit neer op een totale inzet van €21.000.

Benodigde extra financiering in 2020

Gezien onze ambities en bijbehorende begroting is het voor het komende jaar essentieel voor het Erfgoedhuis om additionele publieke en private inkomsten te werven. Dit geldt voor alle afdelingen, maar in het bijzonder voor de afdeling Monumentenwacht.

Als provinciale ondersteunende instelling zijn wij dan ook dankbaar voor de aanvullende, voor ons noodzakelijke, opdrachten vanuit de Provincie Zuid-Holland.

Hieronder volgt een overzicht van benodigde financiering van projecten die binnen het jaarplan zijn opgenomen en van (lopende) incidentele opdrachten vanuit de provincie Zuid-Holland.

A.2.1	Immaterieel Erfgoed in Zuid-Holland	PM
B.1	Continuering steunpunt digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland	43.000
B.3	Publiekswaarsite archeologie	10.000
C.1.1	Jaarlijkse Erfgoeddag	10.000
D.3	Specifieke erfgoedlijnenondersteuning, Hollands Buiten en Hollands Welvaren	16.000
G.1	Publicatie 75 jaar Bevrijdingsverhalen	22.000
G.2	Eerste hulp bij verduurzamen van monumenten	50.000
G.3	Studiedag digitale duurzaamheid	7.500
G.4	Ondersteuning van provincie door Monumentenwacht	10.000

Bijlage 1: Begroting 2020

Erfgoedhuis Zuid-Holland

	Begroting 2020	Begroting 2019	Realisatie 2018	2020/2019
BATEN				
Exploitatiebijdrage PZH	1.675.300	1.675.300	1.675.273	100,00%
Compensatiesubsidie loon- en prijsstijgingen	217.789	0	0	13,00%
Opbrengsten inspecties	503.750	565.000	496.854	89,16%
Opbrengsten abonnementen	71.000	65.000	63.063	109,23%
Opbrengsten opdrachten / projecten MW	94.000	0	0	
Opbrengsten opdrachten	146.000	226.000	384.970	64,60%
Opbrengst projecten	253.840	387.367		65,53%
Totaal opbrengsten	2.961.679	2.918.667	2.620.160	101%
LASTEN				
Personeelskosten	2.102.817	1.920.000	1.873.821	109,52%
Kosten inspecties	45.000	35.000	26.977	128,57%
Activiteiten	470.450	657.000	482.061	71,61%
Publiciteit	45.000	30.000	23.802	150,00%
Huisvestingskosten	261.026	165.000	164.323	158,20%
Algemene beheerskosten	182.654	165.000	203.878	110,70%
Afschrijvingen op materiële vaste activa	30.000	30.000	14.673	100,00%
Totaal lasten	3.136.947	3.002.000	2.789.535	104,50%
Resultaat	-175.268	-83.333	-169.375	
RESULTAATDEKKING UIT (BESTEMMINGS)RESERVES				
Onttrekking WW en wachtgeld	52.833	0	67.707	
Onttrekking Huisvesting	100.000	0	0	
Onttrekking Bestemmingsreserve Subsidieactiviteiten PZH	0	73.333	73.333	
Onttrekking Bestemmingsreserve MW	0	0	28.335	
Onttrekking Algemene reserve EGH	22.435	10.000	0	
Totaal	175.268			
Saldo	0	0	0	

TOELICHTING OP DE BEGROTING

Per 1 januari 2020 vertrekt de huidige onderhuurder. Het pand zal na 15 jaar gebruik opgeknapt moeten worden (eerste helft van 2020). De huurinkomsten vallen hierdoor lager uit. Om de renovatiekosten en de gedorven huurinkomsten te dekken wordt er €100.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve huisvestingslasten. De WW-lasten van €52.833 worden onttrokken uit de bestemmingsreserve WW- en Wachtgeldverplichting. Het resterende negatieve saldo van €22.435 wil EGH onttrekken uit de algemene reserve.

Deze opstelling gaat uit van een subsidietoekenning van de provincie Zuid-Holland die 13% hoger is dan in 2019, ter compensatie van de loon- en prijsstijgingen in de periode 2010-2018 (CBS). Indien wordt uitgegaan van het subsidie-prijsniveau van 2019 dan is het resultaat niet €-175.268 maar € 217.789 lager, te weten €-393.057. Voor de resultaatdekking van dat bedrag kan slechts €124.993 - €73.333 = €51.660 worden geput uit de bestemmingsreserve Subsidieactiviteiten PZH. Voor het resterende bedrag ad €166.129 zal dan naast de al vermelde €175.268 een beroep moeten worden gedaan op de Algemene reserve EGH.

Bestemmingsreserves stand per 31 december 2018

WW- en Wachtgeldverplichting	244.898
Huisvesting	100.000
Ziekteverzuim	150.000
Monumentenwacht (MW)	1.665
Activiteiten EGH	101.000
Subsidieactiviteiten PZH	124.993
TOTAAL	722.556
Algemene reserve EGH	1.157.282

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND